

KUST POSTEN

Organ för KA 2:s Kamratförening

Nr 1 2007 årgång 69

Utgives av KA 2:s Kamratförening

Redaktör och ansvarig utgivare: OLLE MELIN
Adress: Författarevägen, 9 371 63 LYCKEBY
Telefon: 0455- 239 64
E-post: omelin@telia.com

Grafisk formgivning: DAG ÅSHAGE
telefon: 0455-482 18
E-post: dag.ashage@euromail.se

Tryckeri: Tryck & Reklam i Karlskrona AB

Omslagsbild:

Försvarsministern
på besök.
Foto: Håkan
Jönsson

Kamratföreningen styrelse

Ordförande: Per Engkvist
Vice ordförande: Kent Alritzson
Sekreterare: Kent Alritzson
Vice sekreterare: Yvonne Wirbrand
Kassör: Sune Persberg
Ledamot: Göran Göransson
Suppleanter: Peter Glimvall
Erling Holmberg
Klubbmästare: Lars Iger
(adjungerad till styrelsen)

Kamratföreningens adress

KA 2:s Kamratförening
Box 527
371 23 KARLSKRONA
Telefon: 0455 - 866 22 (v sekr)
Postgiro: 9 80 67 - 2
Bankgiro: 5584-9483
Medlemsavgift: 125 kronor

Kamratföreningens utbud av KA-produkter

Kavajmärke	80:-
Medlemsnål	45:-
Slips KA 2	50:-
Slips KA	50:-
Slipshållare KA	60:-
Livrem	120:-
Manchettknappar KA	150:-
KA 2 Idrottshistoria	
Nattlig patrullorientering	30:-
Eskil Nyström och Marinens Hemvärnsmusikkår	
Kassett	60:-
Vykort Kungsholms fort (4 st)	10:-
Vykort Rosenholm (3 st)	10:-
CD Karlskrona Kustartilleriregemente	100:-

Ring kassören Sune Persberg för beställning
telefon 0455-274 56

Varorna levereras, när betalning skett.

Om varorna inte hämtas tillkommer porto minst 20 kronor.

Postgiro: 98067 -2

Bankgiro: 5584-9483

Bildhäfte om KA 2 förläggningsplatser

Häftet kostar 60 kr och vill Du ha det hemskickat tillkommer porto om 10 kronor.

Du kan beställa genom att sätta in 70 kr på postgiro
97 05 88-0

KA 2-boken kostar
200 kronor plus
porto 60 kronor

Gräsvik och dess historia
Boken kostar 60 kronor

Ordföranden har ordet

I

Huvudbyggnaden har åt gårdssidan inglasats och utrustats med bl.a. hiss.

Foto: Olle Melin

Det händer stora saker vid gamla ingenjörskasernen eller Blå Port, som vi lärt oss säga. En februaridag tog jag dessa kort, som visar lite av de förändringar, som har skett och kommer att ske.

Området etablerades 1908 och användes som ingenjörskasern till 1937. Under åren 1943 – 1990 användes området av Blekinge kustartilleriförsvaret.

Huvudbyggnaden används i dag som företagshotell och inom det gamla området har i dag Friskolan Musikugglan sina lokaler. Hela området ägs av Skanska och i planeringen ingår också utbyggnad av företagshotellen i nya höghus.

Olle Melin

Intill gamla tennisbanan har Friskolan Musikugglan sitt nya skolhus

Fortifikationsenhetens vid BK gamla kontorsbyggnad används i dag av Skanska och byggs ut med en ny våning.

Nytt servicehus vid gamla marketenteriet

Gubben Rosenbom intagen för vård

Dagarna efter, att Nils Holgersson statyn invigts, intogs Gubben Rosenbom för vård på Kockums, Karlskronavarvets målarverkstad. Väder och vind har genom åren gått hårt åt gubben.

Det var i fjol 50 år sedan kopian av gubben Rosenbom invigdes. Originalen ansågs för värdefullt och därför borde ställas in i kyrkan. Den ursprungliga gubben hade då, så vitt man vet, stått ute i 162 år.

Det var modellsnickaren och bildhuggaren Karl Karlsson, alias Hästö-Kalle, som svarade för kopian. Det blev en ädel gubbe helt tillverkad i teak från ett av de utrangerade pansarskeppen. Det tog Kalle cirka 500 arbetstimmar att färdigställa den nya gubben. För målningen svarade då målarna Arvid Nilsson och Gustav Karlsson, båda också verksamma som konstnärer. Samma år 1956 genomfördes också en omfattande renovering av originalgubben. Gubben väger 268 kilo utan hatt

Nu är det alltså dags att reparera och underhålla Hästö-Kalles verk. Målarmästare Kenny Karlsson vid Kockums Karlskronavarvet är ansvarig för arbetena och när vi besökte verkstaden i slutet av januari var gubben renskrapad och nyinljud. För renskrapningen hade ett antal specialverktyg tagits fram och innan de cirka 15 inljudningarna startade hade också delar av

gubben bytts ut. Vänster arm, halva ryggsäcken och delar av bröstkorgen har ersatts av nya stycken i teak och det är snickaren Peter Roth, som här genomfört ett mycket fint arbete. Några av bultarna, som håller hop gubben, är också bytta.

Kenny Karlsson berättar, att när alla inljudningarna är gjorda, börjar det omfattande arbetet att ta fram färger så lika som möjligt som de, som finns på originalen. Han framförde också, att den omålade gubben bättre framhåller det fina arbete, som Hästö-Kalle gjorde 1956

Även hatten får en omfattande renovering.

När turistsäsongen börjar på allvar, ska gubben stå på plats utanför kyrkan och på nytt vädja om en slant till Amiralitetsförsamlingens fattiga. Cirka 50 000 kronor drar Rosenbom in årligen och numera är det vanligt med euro och zloty i sparbössan.

Församlingen undersöker vidare möjligheten att placera Rosenbom i något slags väderskydd. Ett sådant måste passa väl in i den historiska miljö, som kyrkan och gubben utgör.

Foto: Olle Melin

Olle Melin

Målarmästare Kenny Karlsson vid sin adept

*Även hatten får en ansiktslyftning
Rosenbom, renskrapad och inljudad*

Försvarsministern i Karlskrona

Den 24 januari besökte försvarsminister Mikael Odenberg marinen förband i Karlskrona. Syftet med besöket var att få information om förbanden och utvecklingen i garnison. Besöket, som blev avkortat i ett sent skede, fick karaktären av en ”blixit-visit”, med ett tämligen pressat tidschema. Besöket inleddes med en visning av de infrastrukturella förändringar, som genomförs och som är ett resultat av försvarsbeslutet 2004, där bland annat nybyggnads- och renoveringsarbeten på Lindholmen förevisades.

Besöket fortsatte med att marinbaschefen, kommandör Lennart Månsson, presenterade marinbasens uppgifter och den utveckling, vi kan se framför oss, inte minst beträffande den ökade internationaliseringen. Genomgången fortsatte med att grundutbildningsbataljonens representant Anders Engqvist presenterade verksamheten vid bataljonen och inriktade sig speciellt på det pedagogiska helhetsgrepp, man tagit i utbildningen av de värnpliktiga, där såväl utbildningsmeto-

dik som förhållningssättet till eleverna utgör centrala beståndsdelar.

Dykeri- och navalmedicinskt centrum (DNC) besöktes. Chefen för DNC, Magnus Claesson, presenterade verksamheten och förevisade anläggningen, där en fri uppstigning utgjorde visningsmoment. Under besöket underströks den roll som DNC har sett ur ett Försvarsmaktsgemensamt perspektiv, vad gäller dykutbildning och certifiering. I genomgången belystes även den internationella verksamheten. DNC bedriver utbildning i dyktanken med ett flertal nationer och har fått internationell uppmärksamhet för den pedagogiska metodik, man tillämpar i sin utbildning.

Efter besöket vid marinbasen fortsatte försvarsministern till 3.sjöstridsflottiljen, där flottiljchefen, kommandör Erik Andersson, presenterade förbandet. Detta skedde under en kortare sjötur med Visbykorvetten HMS Nyköping. Det avslutande förbandsbesöket genomfördes vid 1.ubåtsflottiljen och inleddes med ett besök ombord på ubåt. Ombord HMS Belos presenterade därefter chefen för ubåtsflottiljen, kommandör Gunnar Wieslander, förbandet. Efter en sammanfattande genomgång, där förbandscheferna deltog och även marininspektören, konteramiral Anders Grenstad anslutit, avslutades besöket i Karlskrona med att försvarsministern träffade värnpliktiga förtroendemän samt representanter från marinens kvinnliga nätverk för ett samtal.

Under dagen träffade försvarsministern även media. Några av de frågeställningar, som berördes, var det uttalande som, enligt media, försvarsministern fällt under den nyligen genomförda Folk och Försvar konferensen i Sälen. Där menade man, att försvarsministern uttryckt, att vi fortsättningsvis inte kan utveckla både ytstridsfartyg och ubåtar i landet, utan måste fokusera på den ena kategorin och i övrigt bedriva utveckling i internationell

samverkan. Försvarsministern menade, att detta var en mediakonstruktion. Vad han sagt var, att Försvarsmakten fortsättningsvis inte kan stödja försvarsindustrin genom inköp av system av den omfattning, man gjort tidigare. Att detta specifikt skulle beröra fartygsproduktionen hade försvarsministern ej hävdad. Försvarsministern underströk även sin uppfattning, att politikerna inte ska lägga sig i var Försvarsmakten väljer att placera förband eller delar av förband. Det är, menade försvarsministern, en uppgift för Försvarsmakten att klara ut och den skall vara baserad på operativa krav och målsättningar.

Ulf Öberg

Batteri Ystad 1 (gamla batteriet)

Våra gamla befästningar

En av pjäserna i batteriet

Ett av de två pjäsvärn som uppfördes hösten 1940

I oktober 1938 fattades beslutet, att ett kustartilleribatteri skulle anläggas vid Ystad. Arbetena igångsattes vintern 1938-39.

Batteriet byggdes från början med två pjäser, som ursprungligen kom från torpedkryssaren Psilander. Under 1940 tillfördes ytterligare två pjäser, vilka ursprungligen funnits på 2.klass pansarbåtarna Tirfing och Tordön och därefter på pansarkryssaren Örnen. Den femte pjäsen i batteriet kom från Batteri Galtö i Göteborgs skärgård. Anskjutning av de första pjäserna skedde i augusti 1939.

Pjäserna var 12 cm kanon M/94 i lavettage M/94 B-E.

Fr.o.m. 1 september 1939 var batteriet i huvudsak klargjort och ingick i den förstärkta försvarsberedskapen. Personal från KA 2 under batterichefen kapten Per Adolf Löfstedt hade anlant till platsen den 31 augusti. Batteriet ställdes samma dag upp på Åkesholms gårdsplan, där batterichefen höll korum, varefter arbetena satte i gång.

Från början fanns en mätstation i batteriet och en observationsplats i Ystads hamn.

Luftvärnet utgjordes från början av kulsprutor, men under 1940 tillfördes luftvärnsautomatkanon M/1936. Så småningom fick också batteriet förlägningsplatser i baracker.

Batteriet stod kvar till omkring 1980 och utgick, när det nya 12 cm batteriet M/70 var klart. Detta batteri utnyttjade en del av de gamla anläggningarna från beredskapen efter erforderlig ombyggnad.

Omkring 1970 etablerades Spärrbataljon Ystad, som bestod av batteri Ystad 1 (ovan beskrivet 12 cm-batteri), batteri Ystad 2, som var ett 7,5 cm batteri M/57 serie 2 grupperat i Svarte och minspärrtroppen Ystad i Ystads hamn.

Försvarsbeslutet 1992 innebar slutet för batteri Ystad 2 och minspärrtroppen och försvarsbeslutet år 2000 innebar slutet för det nya ERSTA-batteriet.

I dag finns inga spår, som vittnar om kustartilleri i Ystadstrakten, kvar. Beredskapsmuseet i Djuramossa utanför Helsingborg har föremål, som en gång funnits i Ystad.

Bildserien visar bilder från beredskapsåren i Ystad.

Batteri Ystads förste chef, kaptenen Per Adolf Löfstedt

Kapten Löfstedt avlöstes 1940 av löjtnant (res) Olof Asplund

Pjäsvärn för en av 40 mm lvpjäserna m/36

På hösten 1944 skadesköt batteriets lvtropp en flygande fästning, som kraschlandade framför batteriet

Vintern 1941/42 var en av de strängaste i mannaminne. Beredningsstyrelsens arbete bestod till stor del av snöskottning

Vaktpost under paus

Batteriets skydd förstärktes 1940-41 genom större durkar och beredningsrum. Ammunitionen fördes in till pjäsen via här avbildade slussar

Kommandoplatsen med inbasmätstation i batteriet

Batteriet uppställt inför parad den 6 juni 1940

Batteri Ystad paraderar för försvarsminister Sköld den 6 juni 1940

Förläggningen invigdes våren 1940

Innan ett permanent kök blev färdigt skedde matlagningen vid en koktross på gårdsplanen till Åkesholms gård

En trotjänarens sista färd. Bild från nedmonteringen 1982

Ystadlottorna medverkade i batteriets förplägnadstjänst. Här en gemensam fest i Siriuslogens lokaler

Befästningar – men inte KA:s

Som kustartillerister är vi vana vid befästningar. Vi har väl alla besökt dessa mer eller mindre imponerande anläggningar. Många av oss har tjänstgjort längre tid i befästningar, vi har gått i trånga trappor och gångar, slamrat i tunga plåtdörrar, känt lukten av betong, kalkbruk och kanske mögel. Säkert har vi alla många och starka minnen från vår tillvaro där.

På en dagsresas avstånd från oss fanns en gång befästningar av annat slag och tjänande ett annat syfte men med samma ingredienser; stål, betong, armering, kamouflagenät. De, jag tänker på, ligger inte vid kusten utan på land, långt in i Ostpreussens skogar. Jag tänker på den historiska plats, varifrån andra världskriget styrdes och varifrån order utgick, som kostade miljoner människors liv, som förändrade Europas karat och skapade ett namnlöst elände frö dess folk – Hitlers högkvarter, Varglyan, die Wolfschanze.

Egentligen är hela anläggningen kvar än i dag och besöks av tusentals turister årligen. Faktiskt är platsen ett av Polens stora turistmål. För oss sydsvenskar är det lätt att nå. Man tar färjan från Karlskrona, landar i Gdynia och efter några timmars bilfärd är man där.

Die Wolfschanze var det största och mest bekanta av Hitlers olika högkvarter. Här uppehöll sig diktatorn mellan juni 1941 och november 1944, sammanlagt 900 dagar. Hans högkvarter var en liten stad för sig med två flygplatser, järnvägsstation, vattenförsörjning, sjukhus samt naturligtvis en omfattande radio- och telefonutrustning.

När bygget påbörjades hösten 1940 skedde det under stor sekretess. Alla i omgivningen fick reda på, att det rörde sig om en kemisk fabrik. Täcknamnet var Askaniaverken. Komiskt nog blev anläggningen aldrig färdig.

Byggandet pågick hela kriget och var inte avslutat, när sprängkommandot kom för att spränga det hela i luften.

Förstörandet lyckades bara delvis. Natten mellan den 23 och 24 januari 1945 sprängdes anläggningen med en enorm insats av sprängmedel. Då hördes redan kanonundret från Röda armén i öster. De väldiga bunkrarna med 10 – 12 meters betongväggar kastades över ända och så ligger de än i dag. Baracker och garage står kvar i oskadat skick liksom logementen för SS- och SD-vakter. I hotellet för gästande officerare finns en restaurang, som än i dag fungerar, fast nu för gästande turister.

En barack saknas dock och det är den barack, där lägeskonferensen råkade äga rum den 20 juli 1944. Här misslyckades överste von Stauffenberg att oskadliggöra diktatorn. Men grundstenarna finns kvar och en minnesstavla, för övrigt invigd på 50-årsdagen av händelsen i närvaro av von Stauffenbergs barn.

Denna del av Ostpreussen hamnade i Polen och polackerna insåg snart turistvärdet av platsen. Man sanerade området noggrant. Bl.a. plockade man upp femtiofyratusen (54 000) minor, vilket skedde med hjälp av tyska krigsfångar. I dag är anläggningen komplett för turister; anvisningar och beskrivningar och möjligheter att köpa souvenirer av alla de slag.

Men det turistiska förtar inte intrycket. När man går där bland resterna av dessa bunkrar, grips man av svårmod. Här hade alltså en grupp människor – ett fåtal – tagit väldiga resurser i anspråk för att skydda sig själva och göra det möjligt att från detta näste sända miljoner av Tysklands ungdom till en säker död och göra det tyska namnet hatat och fruktat över hela Europa.

Kjell Silverbark

Så här såg konferensrummet vid Hitlers stabsplats i Ostpreussen ut kort efter att Stauffenbergs bomb hade exploderat där den 20 juli 1944. Pilen och ringen anger den plats, där Hitler hade suttit

Om konsten att vara furir

Någon gång i början av 90-talet träffade jag en man, som hade ett budskap till mig. Han var till yrket målare och han var sysselsatt med att tapetsera några rum på min dåvarande arbetsplats.

”Egentligen är jag mycket arg på Dig”, sade han till mig en dag ”och det har jag varit i fyrtio år”.

Naturligtvis blev jag intresserad av, vad som kunde orsaka dessa känslor. Jag hade inget minne av, att jag träffat honom tidigare. ”Jo”, sade han eftertänksamt, ”när jag gjorde värnplikten på KA 2 i början av 1950-talet, låg jag på Gräsvik. När vi skulle gå och äta i matsalen, måste vi alltid visa upp ett måltidskort. Detta klipptes av en furir, som bevakade ingångsspärren till matsalen. En gång, när jag kom fram till den där furiren, upptäckte jag, att jag hade glömt mitt matkort. Jag bad att få passera i alla fall, men denna furir var obeveklig.

”Här slipper ingen in utan matkort”, sade han och viftade med sin klipptång. Så jag hade inget annat att göra än att gå tillbaka, hämta mitt matkort och på nytt ställa mig i matkön.. Allt detta för en maktfullkomlig furir, som ville djävas. Den furiren var Du”

När jag efter några timmar hade hämtat från anklagelserna och i tankarna gått igenom min 20-åriga tjänstgöringslista, hade jag också fått lite perspektiv på hans utspel. Jag kunde då berätta för honom, att jag aldrig hade haft den befattning, som han så föraktfullt beskrev. Jag hade aldrig klippt några matkuponger i KA 2:s matsal. Det måste röra sig om en personförväxling. Han hade hatat mig i fyrtio år helt i onödan. Hans känslor borde reserverats för någon annan.

Men jag kunde också berätta för honom, att om jag hade haft nämnda uppdrag, skulle jag ha gjort på precis samma sätt som den där furiren. Jag kunde förklara för honom, att det säkert inte var för nöjes skull,

som han skickade tillbaka den värnpliktige. Båda aktörerna var delaktiga i ett system, som inte gav utrymme för egna tolkningar. Bakom furiren fanns ett dagbefäl, som med argusögon kontrollerade, att allt löpte efter systemets riktlinjer. Furirens självbevaringsdrift var ett fulgott skäl för att neka passage.

Men det fanns också ett annat moment i furirens handlingar. Det fanns vid den här tiden – och finns kanske fortfarande – en lojalitetskänsla, som genomsvärar allt befäl – även furirer. I sin tjänst hade dessa rika möjligheter att släppa efter på regelverket och göra sig populära hos sina underordnade. De befäl, som är närmast truppen, har alltid den möjligheten.

Mannen accepterade mina förklaringar och syntes avbryta sitt fyrtioåriga hat mot min person. Han tillskrev mig dessutom en god förmåga att reda upp komplicerade sammanhang. Han förstod nu allting mycket bättre, ja, till och med tyckte han, att fjäll hade fallit för hans ögon.

Till min smala lycka kom vi aldrig in på frågan, varför denna rigorösa kontroll över huvud taget ägde rum. Jag hade då varit tvungen att erkänna, att jag aldrig förstått ändamålet med denna personalinsats. Naturligtvis hindrade man matfriska personer att gå in två gånger, men min kännedom om storleken på kronans matportioner motsäger detta. Och obehöriga matgäster kunde väl knappast förekomma inom ett välbevakat område. Nej, jag hade som furir och spärrvakt säkert skött min tjänst, men dess mening hade jag inte förstått. Den är fortfarande höljd i dunkel.

Kjell Silverbark

Varglyan som turistmål i dagens Polen.

Sjömakt Under 100 År av George W. Baer

Tidigare har boken del 1 refererats i denna tidning. Nu har del 2 av samma intressanta arbete utkommit med samme översättare, kommandören 1 gr Cay Holmberg, vilket vittnar om, att denna om USA:s flotta (åren 1890-1990) faktaspäckade bok är helt korrekt uppfattad på svenska språket.

För den, som vill tränga in i historien om den amerikanska flottans utveckling och verksamhet i modern tid, d.v.s. med pansrade fartyg, hangarfartyg och ubåtar som viktiga enheter, är boken en guldgruva, för den rena amatörerna måhända en aning svåräst. Den sistnämnde läsaren vill nog ha denna utveckling huvudsakligen presenterad i form av faktauppgifter, skisser och fotos, medan denna bok mer behandlar den politik, som varit bakomliggande och om de ledande personer, civila och militära, som drivit respektive fattat besluten.

Del 2 behandlar tiden för det kalla kriget och då hände flottpolitiskt sett betydligt mer än under själva andra världskriget. Då gällde på atlantsidan huvudsakligen att få fram och operera med enheter, som effektivt kunde skydda de livsviktiga sjötransporterna för alliansbrodern England, senare transporter av trupp och materiel till Väst och i Öst på den europeiska krigsteatern. I Stilla Havet gällde det däremot, att med artilleribeskjutning, bombing och landstigningar successivt ta tillbaka de japanska erövringarna ända fram till själva det fiendliga fastlandet. Då behövdes inte så mycket politik, men mer av militär bedömning, strategi och - "action".

Från 1945 och framåt gällde det emellertid, vilken väg det var att gå för att hela tiden hålla huvudmotståndaren Sovjetunionen stängden. Det fanns fler vägar att välja på och del 2 behandlar, hur man kom fram till de rätta, vilket inte alltid var så lätt och stundtals medförde interna konflikter både inom Pentagon och mellan Pentagon och Vita Huset. I del 2 behandlas många intressanta händelser och inte minst konflikter. Den s.k. "amiralsstriden" var en av dessa där, ledande personer fick sparken för att inte tala om att de begick självmord.

Under dessa år utvecklades också de ubåtsbaserade ballistiska missilerna, Polaris, Poseidon och Trident, som till slut fick så enorma räckvidder, att ubåtarna knappast behövde lämna amerikanska farvatten. En av de ledande sjöofficerarna i denna utveckling var amiralen Arleigh Burke, marinchef och för övrigt svenskättling och god vän med vår egen Stig H:son Ericson. En annan frontfigur, men som enligt anmälarens mening fått alldeles för blygsam behandling i boken, är amiral Hyman Rickover,

som var eldsjelen i framtagandet av den helt revolutionerande atomubåten och som fick ett helt dominerande inflytande över dess säkerhet och besättningarnas uttagning och utbildning, alla kategorier. Här ligger dessutom en av orsakerna till, att USA till skillnad från Sovjetunionen respektive Ryssland lyckats undvika fatala ubåtsolyckor, grundade på atommaskineriet.

Som sagt, boken är ett Eldorado för den verkligt vetgirige rörande marina frågor, men är litet svårforcerad som ren uppslagsbok. Allt finns med, men det gäller att finna det ! Varför de rikhaltiga "fotnötterna" inte är översatta, kan man fråga sig. Ett sak- och namnregister efterlyses dessutom.

Jan Ellsén

Sjömakt under 100 år del 2

Av George W. Blaer

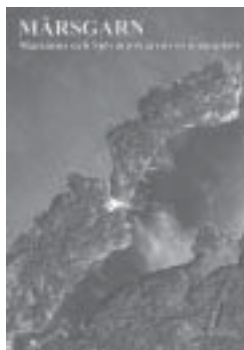
Övers. Cay Holmberg

Marinlitteraturföreningen, Stockholm

Pris: 300:-

Märsgarn.

Marinens och Sjövärnsskårens övningsplats

Märsgarn kanske är mest känd som den plats, där den svåra jagarolyckan inträffade 1941. Boken om Märsgarn, som i januari kommit ut, behandlar Märsgarns militära historia från 1905 och fram till vår egen tid.

I boken finns bl.a. avsnitt om flygverksamhet med torpedflygplan och inte minst om den svåra jagarolyckan. Byggnaderna som finns och har funnits på ön har också sin givna plats och med boken i handen kan man vid ett besök lätt hitta rätt.

Boken är rikt illustrerad med bilder såväl i svart-vitt som färg. Många av bilderna kommer från Krigsarkivet och har ej setts i någon bok tidigare.

Författaren, Stefan Nilsson, är ordförande i Stockholms Sjövärnsskår och har också fungerat som kurschef på Märsgarn.

Boken kostar 175 kronor och kan beställas via www.sstc.nu. Porto tillkommer.

Den Tidlöse Sjöräddaren

Sjöräddningssällskapet fyller i år 2007 100 år och *Den Tidlöse Sjöräddaren* är sällskapets hundraåriga historia. Det är en humanitär, spännande, dramatisk och levande resa.

Sällskapet bildades på ideell grund 1907 och så har det fortsatt utan statlig inblandning under alla år. Samtliga av Sällskapets räddningsstationer har uppstått ur ett behov framkallat av en eller flera tragiska sjökatastrofer längs den egna kusten.

Boken behandlar allt som hänt inom Sällskapet under 100 år i form av korta berättelser men framför allt med ett oerhört rikt bildmaterial.

Författare till boken är Anders Wällhed, ursprungligen från Hasslö. Hans litterära produktion omfattar dikter, visor, opera, dramatik, faktaböcker och romaner. Han har varit sjöfartsjournalist och är knuten till Sveriges Radio som producent. Han räknas som landets stora förnyare av sjömansdikten- och visan.

Boken är på drygt 450 sidor och kan köpas i bokhandeln. Priset är cirka 400 kronor.

Fripassagerare

Hur det går till, spelar ingen roll – drömmen är ett liv i Europa. Dagligen utspelar sig scener vid EU:s yttre gränser, som är svåra att föreställa sig. Exempel är de höggravida kvinnor, som försöker ta sig in i den lilla spanska enklaven Ceuta i norra Marocko, somliga i småbåtar, somliga till och med simmande. Till semesterparadiset beräknas under första halvåret 2006 omkring 10 000 illegala migranter ha tagit sig i öppna småbåtar från Afrika. Hur många, som inte klarade resan, vet ingen, men det var många.

Om detta och många andra sätt att ta sig till Europa har journalisten Ulrika Hallin skrivit. Hon har ett särskilt intresse för sjöfart och sjöfartsnäringen. Boken, synnerligen intressant, handlar om flyktingarnas desperata kamp för ett bättre liv och där vägen till det hägrande målet på ett eller annat sätt går över havet.

Olle Melin

När då var nu som jag upplevt det

Dokument om 1900-talet ur ett underifrån perspektiv är under rubriken på denna bok författad av Åke Larsson, en gång skeppsgosse och sedermera chef för Kameralavdelningen vid Sydkustens örlogsbas.

I boken skildras Åkes liv från uppväxten via åren som skeppsgosse och ubåtsmatros, den civila karriären inom flygvapnet och marinen och slut-

befattningen som kamrer. Det är en bok om en beundransvärd personlig utveckling, präglad av kunskapsstört, energi och plikttröhet.

Åke Larsson var född 1913 och avled i mars 2006, strax efter att Lennart Kloo, som ansvarat för utgivningen, överlämnat det sista korrekturet till författaren.

Boken är utgiven i begränsad upplaga och kommer att försäljas i Bokia, Karlskrona.

Rättelse

I förra numrets furirsartikel förekom namnet *Himmelstoss*. Tyvärr blev det felstavat, vilket kanske förvirrade belästa läsare av Kustposten. Namnet tillhör den figur i Eric Maria Remarques roman "På västfronten intet nytt", som sedan har blivit förebild för soldatplågare världen över. Som en ödets skickelse sändes filmen med samma namn som romanen i TV samma dag, som Kustposten kom. Där kunde man se Unteroffizier Himmelstoss i full aktion.

Kjell Silverbark

Flottans ballongfartyg

Den första ballongfärden i historien med passagerare lyfte i Paris den 19 september 1783. Denna varmluftsballong hade konstruerats av bröderna Montgolfier. Höljet mätte 2800 kvadratmeter. Eftersom varmluften underhölls med en eldstad på gondolens botten, blev färden synnerligen äventyrlig.

Ballongen användes första gången för militärt bruk av fransmännen 1794, då fylld med vätgas.

Den första luftballongen steg till väders den 19 september 1783. Farkosten hade konstruerats av bröderna Montgolfier. Ballongen lyfte med hjälp av uppvärmd luft. Eftersom denna under färden inte kunde underhållas, blev den snart ersatt med vätgas. I nutidens luftballonger har man emellertid på nytt övergått till varmluft, som erhålls med hjälp av en ”blåslampa”

Ballonger togs snart i bruk även för militära ändamål, framför allt för bevakning, spaning och eldledning med långskjutande artilleri. Kustartilleriets användning av ballonger finns dokumenterad på film. Smålands artilleriregemente (A 6) hade sin ballongtid åren 1910 – 1923. Intervju med en ballongtjänstgörande styckjunkare finns bevarad.

Numera är det nog helt bortglömt, att också flottan varit ägare till en sådan ballong, en dåtida komponent till spanings- och vapensystem.

Ballongfartyget

År 1902 levererade Lindholmens verkstad flottans ballongfartyg nr 1. Fartyget hade ett déplacement på 220 ton. Uppgiften var att hysa en luftballong, som kunde slä-

pas upp 500 meter för spanings- och bevakningsuppdrag.

I aktra delen av fartyget fanns maskinrummen. Häri från levererades vätgasen, genom att två fotogendrivna motorer alstrade elektricitet. Den leddes till två stora vattenfyllda elektrolysrör, vilka frambringade vätgasen.

Genom en luftkompressionspump höll 48 tunga stålcylindrar (ackumulatorer) vardera 17 kubikmeter vätgas sammanpressad till 200 atmosfärer. Cylindrarna var fördelade till båda sidor av ballongrummet. Motorerna med sina illaluktande avgaser och den slamrande kompressionspumpen gick dygnet runt.

Det gula ballonghöljet låg hopskrumpet på botten av det rymliga ballongrummet. Undertill löpte ett långt påfyllningsrör längs hela ballongen. Rummet täcktes ovan till av ett segeldukstak, spänt över bågformade stöttor. Fartyget hade inget eget framdrivningsmaskineri, utan måste bogseras av ett följefartyg, vars besättning också tjänstgjorde på ballongfartyget.

Följefartyget

Under 1903 blev 1.klass kanonbåten *Skagul* följefartyg och bogserbåt åt ballongfartyget. Besättningen utökades från

1.klass kanonbåten Skagul som följe- och bogserbåt till Ballongfartyg nr 1. Ballongen på väg upp 1903.

71 till 90 man, varav 30 matrosers avsågs tjänstgöra på ballongfartyget, när ballongen var till väders.

Skagul var byggd 1878 och helt i järn utan bepansring. Längden uppmättes till 52,2 meter, bredden till 8 meter och djupgåendet till 2,8 meter. Deplacementet var på 533 ton.

Ett ångmaskineri svarade för framdrivningen, vilket gav en fart på 13,4 knop. Ursprungligen hade *Skagul* dessutom en skonertackling med 400 kvadratmeters segelyta.

Kanonbåten var försedd med en 27 cm räfflad bakladdningskanon och en 4,1 tum (10,2 cm) räfflad mynningsladdad kanon samt två kulsprutor. Hon genomgick en modernisering 1914 och slutade efter första världskriget som skjutmål för Kustflottan.

Ballongen görs klar för fyllning

Sommaren 1903 gick ballongen till väders på Östra Saxarefjärden, en färd som beskrivits av en okänd skribent.

Efter korum på kanonbåten *Skagul* och krigsmannabönen – Gud bevara Konungen och Fäderneslandet – rodde 30 matrosers över till Ballongfartyget nr 1, som låg till ankars ett stycke därifrån. Alla hade tygskor på sig för eldfarans skull (gnistbildning).

Fartygets ballongrum var på insidorna försedda med ribbstolar, på vilka matroserna äntrade ner till rummets botten. Väl nere kopplades slangarna från ackumulatörerna till påfyllningsröret.

”Fyll ballongen”

Maskinisten släppte på vätgasen från den ena behållaren efter den andra, så att ballongen började fyllas. Det blev kallt, när den hoppessade gasen utvidgade sig, vilket resulterade i tjockt med rimfrost på fyllningsrör och slangar, medan ballongens botten blev våt och kylig.

Ballongen fyllde snart hela rummet. Fullt utspänd innehöll den 700 kubikmeter gas. Sandsäckar hakades fast i nätverket, så att den höll sig kvar på botten. Taket

togs bort, genom att järnbågarna med segelduk drogs akteröver.

”Klart för uppstigning”

Sandsäckarna på ballongens främre del togs bort, så att ballongen höjde sig, varefter korgen (gondolen) av flätad vide släpades fram från sitt hörn till mitt under farkosten. NU började ett noggrant arbete med alla linor och tåg, så att korgen hängde rätt och fast.

Sist av allt inkopplades telefonen och avprovades. Den hade förbindelse genom en kabel till ballongfartygets telefonrum. Matsäck och reservproviant stuvades in, varefter de två flygarna hoppade ombord.

”Uppstigning”

Sandsäckarna lossades och matroserna höll fast ballongen från överbyggnaden enbart med hjälp av de nedhängande manöverlinorna. I stark vind var ballongen bångstyrig och svår att hålla på plats, genom att den krängde hit och dit.

Så fort den kommit fri rån fartyget, hölls den fast av en lillfingertjock ståltrådslina fastsatt till en vinsch. Kabeln tålde emellertid 4000 kilo. Under ballongens akter blåstes den stora styrsäcken ut. Den höll ballongen uppe mot vinden. Vid svag vind användes också paraplyliknande vindfångare med hål i spetsen för luftströmmens väg. Dessa var åtta stycken och fästes till antal efter behov vid en lina likt en draksvans.

I gondolen fanns höjdmätare, kikare, kompass, pejlinstrument och sjökort. Ballongen kunde tas upp till 500 meter. Härifrån rapporterades sedan per telefon. På A 6 försvarsmuseum i Jönköping finns regementets ballongkorg.

”Till väders”

Under hård vind uppförde sig korgen som i stark sjögång. Genom att ballongen hölls fast med ställinan kunde den inte driva med vinden, utan vrenskades alldeles förfärligt. Den kunde dyka på näsan upp till 100 meter för

Ballongen på väg upp från Ballongfartyg nr 1.

Ballongen lyfter. Korven undertill är den luftfyllda styr-säcken. Korgen (gondolen) hänger väl fri från själva ballongen.

att sedan stegra sig och på nytt kasta sig åt sidan. När ballongen girade. Rullade och stampade blev det heller inte mycket bevänt med att hålla kikaren stadigt.

Om ballongen skulle slita sig fanns både sandsäckar och släplina, men också en lina till ventilen och sprängvåden för snabbtömning.

”Nedstigning”

Via telefon meddelades flygarna, när nedstigningen skulle ta sin början. Ballongens rörelse ökade, allt eftersom vajern vinschades in. Ibland gjordes uppehåll, tills ballongen lugnat ner sig, varefter invindningen började på nytt.

Så fort farkosten var inom räckhåll och höll sig still, högg matroserna tag i manöverlinorna och halade ner den. När ballongen kommit ner i rummet och korgen

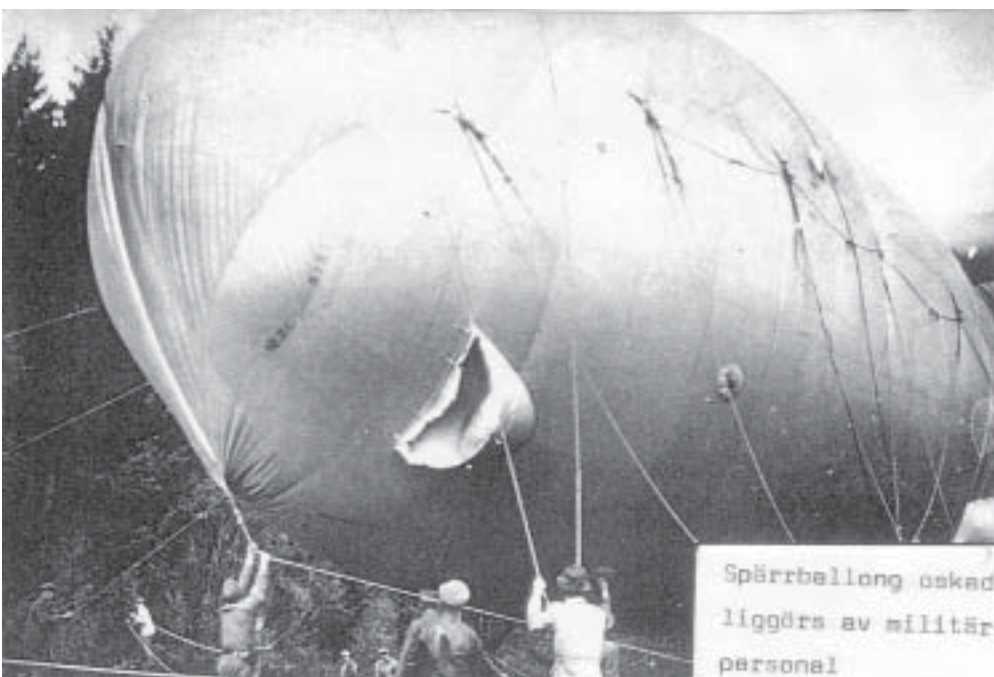
bottnat, hoppade flygarna ner på durken. Ballongen tömdes sedan på gas och gjordes klar för nästa uppstigning.

Epilog

Ballongernas uppgifter övertogs av flygplan. Marinflyget stationerades i flyghamnen vid nuvarande badviken på Stumholmen men även på flygdepåfartyget *Dristigheten* och flygplanskryssaren *Gotland*.

Ballonger i försvarets tjänst upplevde emellertid en renässans under andra världskriget, då de togs i bruk som spärrballonger över viktiga platser mot anfallande flyg. Flera av dessa 10 meter långa korvar slet sig ofta under stormar och drev vid västliga sådana in över Sverige, där de kunde återfinnas långt uppe i Norrland, innan de slutligen infångades.

Rolf Ahlin

Spärrballong oskadliggörs av militärpersonal. Under andra världskriget drev då och då svärmar av spärrballonger in över Västsverige. De hade slitit sig från Storbritannien. Förtöjningsvajrarna släpade efter dem, vilket orsakade stora skador och våldsamma blixurladdningar vid beröring av elektriska ledningar. En del av dessa tiometerskorvarna hamnade långt uppe i Norrland.

Böldpesten 1710 och Kronokyrkogården på Aspö

Ar 1710 drabbade böldpesten Karlskrona. De första dödsfallen i sjukdomen inträffade i oktober och landshövding Adlersten och magistraten fick genast bråttom att utfärda föreskrifter, som uppenbarligen nonchalerades.

Det är uppenbart, att myndigheterna var dåligt rustade för det dråpslag, som pesten innebar. I möjligaste mån försökte man isolera de sjuka, i regel med ringa framgång.

Landshövdingens påbud, att de avlidna omedelbart skulle föras utanför staden av därtill utsedda bärare och dessutom utan att ha försetts med svepning eller bårkläde, följdes inte.

Epidemin fick ett våldsamt förlopp, i Karlskrona kanske svårare än på andra håll på grund av sammandragningen av krigsfolk, för det mesta inhysta i trånga och ohygieniska bostäder.

Ordinarie begravningsplatser förslog inte vid epidemier som denna. På grund av smittorisken var det också förbjudet att jorda de döda på de vanliga kyrkogårdarna.

För att komma utanför tullarna ordnades en gravplats på Vämö för stadens civila befolkning. Denna anlades norr om Tyska bryggaregården exakt på det område på öns östra sida, där det äldsta örlogsvärvet hade legat.

Här begravdes människorna i stora gropar, många tillsammans, utan vare sig kistor eller svepning utan endast i sina gångkläder. Gravarna markerades av enkla, låga stenar.

För kronans folk stakades en plats ut på Aspö, strax norr om Drottningsskär. Det är uppenbart, att man till en början avsåg använda denna Kronokyrkogård för garnisonen på kastellen vid Drottningsskär och Kungsholmen.

Epidemin fick emellertid en omfattning, som gjorde, att allt folk från Amiralitetsförsamlingen kom att jordas här.

Redan i juni var över 900 personer sjuka på Aspö, som inte hade mer än två barberaregesäller och inga läkemedel. Amiralen anbefalldes, att en präst morgon och kväll skulle förrätta korum och besöka de sjuka med Herrans nattvard.

Dagligen fördes hundratals lik till Kronokyrkogården och begravdes i massgravar i sina gångkläder.

Kastellpredikanten på Drottningsskär, Petrus Westelius, antecknade i kyrkoboken vid årets slut, ”att han under året begrov på Aspö kyrkogård 2125 döda utom ett stort antal lik, som blevo nedlagda utan kistor i tvänne långa gravar, tre lik i bredd”.

Ett exempel på gravsten från böldpesten är en rikt ornamenterad sten på den grav, där

mästerknekten vid kungliga skeppsbyggeriet i Karlskrona Jonas Kåhre och hans fem barn ligger begravda.

Westelius var outtröttlig i sitt arbete att söka hjälpa de sjuka och döende. Han miste sin egen lilla dotter i pesten.

Sjukdomens härjningar även bland befälen på fästningarna kan också spåras i de täta ombyten av kommandanter, som förekom. Redan tidigt på året 1710 dog dåvarande kommandanten Anders Torsk och begrovs på Kronokyrkogården. Den 19 mars samma år tillträdde kommandanten Grubbe och han dog i pesten den 16 december. Han efterträddes av Filip Häger, som dog redan den 26 februari 1711. Nästa kommandant hette Wilhelmsson och även han strök med i den fruktade sjukdomen. Den 27 oktober 1711 ändades hans liv och även efterträdaren Björkeqvist blev offer för pesten den 25 augusti 1712.

Pesten i Karlskrona avklingade långsamt under år 1712, men ännu så sent som 1717 omtalas dödsfall i den fruktade epidemin. Sammanlagt hade böldpesten krävt en ohygglig tribut. Siffrorna är inte fullt säkra, men det antas, att det enbart i Karlskrona avled närmare 6000 personer.

Om predikanten Westelius sägs, att han var en pliktrogna man, som med nit och känsla gick in för sitt ämbete. Han läste dagligen katekesen med folket, så att många av dem visserligen inte lärde sig att läsa men kunde recitera långa stycken utantill.

Westelius lämnade Aspö i slutet av 1712 för att bli kyrkoherde i Gamleby vid Västervik.

Ännu i vår egen tid förekommer jordfästningar på Kronokyrkogården. Det finns bestämmelser, som reglerar detta. Det rör sig om anhöriga till personer, som redan i dag vilar på Kronokyrkogården på Aspö, som har rätt till begravning på denna plats. Någon gravplan har aldrig upprättats och kyrkogården är egentligen olämplig som gravplats på grund av den höga grundvattennivån.

Olle Melin

Kronokyrkogården

Kronoby kyrka

Kronoby klockstapel

Fattiggubben i Kronoby

Besök hos Rosenboms kusiner i Finland

Foto: Ingemar Johansson och Olle Melin

I Carl-Axel Malmbergs bok "Kungl Karlskrona Amiralitetsförsamling 1680-1980" står det i kapitlet om Gubben Rosenbom följande: "År 1672 upprättades ett kontrakt mellan svenska kronan och Kronoby socken i Österbotten, vari fastslogs, att socknen årligen, mot befrielse från gängse knekts- och båtsmansrotering skulle tillhandahålla "30 duglige skeppstimmermän för amiralitetets skeppsgård". Ett liknande kontrakt upprättades några år senare med Pederöse socken i Österbotten. I detta stipuleras, att sockenallmogen allt framgent årligen skall uppställa "80 duglige och svars gode timmermän för Örlogswarvet i Karlskrona". Båda kontrakten förnyades med jämna mellanrum under hela 1700-talet fram till 1809, då Finland skildes från Sverige."

Det var dessa rader som föranledde amiralitetspastor Henrik Lindén att ta kontakt med kollegan Markus Ventin i Kronoby församling i norra Finland. Efter diverse skriftväxling kunde så 3 personer från Amiralitetsförsamlingen i januari i år göra ett besök i Kronoby med omnejd.

Kronoby ligger cirka 11 mil norr om Vasa och med Jakobsstad som närmaste större stad.

Prost startade skeppsvarv

Det kändes märkligt att komma ut i den finska ödemarken och där hitta ett museum, som påminde om det amiralitetsskeppsvarv, som var beläget här åren 1673 – 1704 och där det under denna period byggdes 63 skepp, i huvudsak lastdragare. Mitt i området stod en minnessten, där namnet Karlskrona förekom och detta med anledning av, att skeppstimmermän från trakten drog till Karlskrona från 1680. Att verksamheten fick en kort livslängd beror dels på bristen på skeppstimmermän men också på landhöjningen, som omöjliggjorde sjösättning av

Minnesstenen
skeppsvarvet på
Jouxholmen

fartygen. Sedan varvet lades ned 1704 är landhöjningen på platsen cirka 3 meter.

Den som startade verksamheten vid varvet var prosten i församlingen Jacobus Bennerus.

Museet har kunnat byggas upp tack vare "talko" från markägaren, Jan-Erik Nyros. Talko är finska för ideellt arbete.

Kronoby församling och kyrka

Kronoby kyrka från mitten av 1800-talet är liksom Ulrica Pia i Karlskrona en korskyrka i trä. Till kyrkan hör också en klockstapel och det är i anslutning till denna, som fattiggubben är placerad. Nuvarande fattiggubbe är från 2006 och ersatte då en gammal med samma utseende. I kyrkan finns bl.a. en vägg med altarmålningar, 12 stycken, som nästan i serieform beskriver olika episoder från bibeln.

I samband med vårt besök genomfördes en församlingsafton med cirka 120 deltagare, där vi gäster fick möjlighet att göra PR för såväl Karlskrona som vår församling.

Skröpliga fattiggubbar

I Finland finns 120 fattiggubbar från Helsingfors i söder till Uleåborg i norr och då i huvudsak i västra Finland. En av våra värdar, Jan-Erik Rudnäs, har i en bok dokumenterat alla Finlands gubbar och de 10 gubbar, som finns i Sverige, ett arbete som pågått sedan 1975. Fattiggubbarna i Finland har ofta krigsinvalider som förebilder och de är ofta beskrivna med träben, kryckor m.m.

Under vårt besök såg vi fattiggubbar i Kronoby, Pedersöre och Larsmo, den senare Finlands äldsta i bruk varande och på plats sedan 1782.

Andra besöksmål

I Kronoby har en gång funnits en av Finlands två spetskekolonier. Platsen heter Korpholmen och på platsen har i dag Hembygdsföreningen byggt upp den gamla kyrkan i en autentisk återgivning. Kronoby kommun fyller i år 400 år och man hade vänligheten att betrakta vårt besök som inledning på jubileumsåret, som kommer att

Bonad inspirerade av blekingesöm

Fattiggubben i Larsmo,
Finlands äldsta

Värdepåret Margareta och Håkan
Vikström

kulminera med jubileumsfest den 7 juli. Kyrkan på Korpholmen invigs den 17 juni.

Hembygdsgården, gamla byskolan, folkhögskolan, Kronoby kommunkontor, båtmuseet i Bosund, Larsmo kyrka och fattiggubbe samt Jakobsstads museum hade vi också glädjen att besöka.

Folkhögskolan, som är en av 16 i Finland, drivs av fem kommuner, nämligen Karleby, Kronoby, Jakobsstad, Pederöse och Larsmo. Totalt genomför cirka 1000 elever årligen utbildning vid skolan.

Spår av Blekinge

I hembygdsgården fanns bonader, som mycket påminde om Blekingesöm. Det sägs, att kvinnor, som följde skeppstimmermännen till Karlskrona och återvände till Kronoby, tog med sig detta hantverk.

En god vän, Anders Björngreen, gav mig en teori före avresan, att vår blekingseka skulle inspirerats av den öst-erbottniska fälbåten. Fälbåtar finns i stor omfattning vid Båtmuseet i Bosund. Vissa typer av fälbåt påminner starkt om blekingsekan. Fälbåten är dock byggd i fur, eftersom ek saknas i dessa trakter. Den fallande stäven, bordläggningen och akterspegeln, som finns på vissa fälbåtar kan ha varit inspirationskälla för blekingsekan. Fälbåten används i huvudsak av säljägare, men har självklart också andra användningsområden. Anders teori kanske stämmer. Hela båtmuseet är för övrigt ett utmärkt exempel på "talko" från en man, Fredrik Björkskog.

Kronoby

Kronoby kommun har cirka 6 700 invånare och utgör en utpräglad jordbruksbygd. Den största arbetsgivaren är en förpackningsindustri med 450 anställda följt av kommunen med 430.

Kronoby är i dag en av Finlands 430 kommuner, som inom några år skall reduceras till cirka 250. 84% av invånarna är svenskspråkiga. Svenska folkpartiet dominerar stort i politiken och har 21 av kommunfullmäktiges 27 platser.

Förutom tidigare nämnd industri förekommer till

verkning av lantbruksmaskiner, läder, tryckimpregnerade stolpar m.m.

Att ta död på en myt

Vår egen fattiggubbe, Mats Rosenbom, omnämns första gången i ett kyrkorådsprotokoll den 17 december 1793. I Sven-Öjvind Swahns bok "Gubben Rosenbom och andra historier från Karlskrona" skulle Mats Rosenbom, som var konstapelmått i flottan, ha avlidit vid kyrkotrappan på nyårsafton 1917.

Mats Rosenbom har funnits i Karlskrona och ägde enligt en fastighetsförteckning redan 1700 ett hus vid Sundsmaren, nuvarande Chapmansplan. Om denna Mats Rosenbom var förebild för "gubben", så har Mats avlidit redan 1706 eller möjligen 1711. Han var då konstapel i flottan. Enligt kyrkoböckerna fick nämligen konstapelänkor dessa år pengar p.g.a. så kallad nödemånad. Vilken som är den riktiga är svår att säga. Rosenbom kan också ha avlidit på annan ort t.ex. vid kriget mot Polen 1705-1706.

Namnet Rosenbom fick inte fattiggubben förrän på 1800-talet.

I Kronoby hävdar man, att gubben fått sitt namn efter en bokhållare vid Amiralitetets skeppsbyggeri, Anders Rosenbom, som fanns vid varvet på 1690-talet. Han var känd för sin snålhet och det var kanske de finska skeppstimmermännen, som förmodligen tillverkat originalet av Rosenbom, som på detta sätt ville föreviga namnet.

Kronoby på nytt

Våra värdar under vistelsen, kyrkoherde Markus Ventin och förre rektorn vid Kronoby gymnasium Håkan Vikström med fru Margareta sparade ingen möda vid vårt besök. Håkan är numera Hembygdsföreningens ordförande och drivande kraft att återskapa Korpholmens speltalskekoloni. Hembygdsgården och gamla byskolan, där Håkan är uppvuxen, är redan idag strålande exempel på "talko" från Håkan och hans medarbetare.

Vi ser fram emot återbesök i Karlskrona och kanske kan vi så småningom göra ett nytt besök, kanske som en församlingsresa.

Olle Melin

Rädda den gamla 106-åriga fullriggaren Jarramas

Jarramas, på sin tid världens minsta fullriggare, ligger sedan 1997 vid kaj vid Marinmuseum i Karlskrona. Hennes syster, Najaden, ligger förtöjd i Halmstad. Båda fartygen är byggda i Karlskrona runt 1900 och byggdes för att tjäna som övningsfartyg för Skeppsgossekåren, en organisation, dit en moder och en fader kunde skicka sin son mellan åtta och tio år gammal för att där få en civil och militär utbildning, samtidigt som det i hemmet blev en mun mindre att mätta.

”Skeppsgossekåren är avsedd för riktiga pojkar, morsgrisar passa inte där. Skeppsgosse får vänja sig vid ordning och disciplin men han blir samtidigt vänligt omhändertagen och får den omsorgsfullaste vårdnad. Han får leva ett friskt, härligt och omväxlande liv – ett liv för en hurtig pojke”. Så lyder ett utdrag ur målsättning för Skeppsgossekåren. Det var säkert tufft ombord.

Under 39 år seglade Jarramas med sina skeppsgossar. Efter 1938 till 1946 seglade Flottan med henne som övningsfartyg, innan hon överlämnades till Karlskrona kommun. Jarramas är på 350 ton och kunde föra 1 002 kvadratmeter segelyta. Hennes besättning uppgick till 122 man varav 100 elever. Fartyget för i aktern en röd stjärna. Detta utvisar, att Jarramas var en mycket god seglare, som har kunnat logga över 16 knop. Hon representerar en av de sista länkarna till vår seglande flottans historia. Hon är nu uppe i den aktningvärda åldern av 106 år och behov av en ”ansiktslyftning”.

Renoveringsarbetet är planerat att ta cirka fem år och kostnaderna beräknas uppgå till ca 12 miljoner kronor. När arbetena är klara, skall fartyget och dess rigg vara i sådant skick, att hon skall kunna seglas och att man skall kunna spegla sig i mässingen. Hon kommer dessvärre inte att få segla, vilket till stor del beror på de krav, som myndigheter idag ställer på fartyg till sjöss om behöri-

heter, byggteknik, säkerhetsåtgärder m.m. T. ex. skulle ett maskineri behöva installeras, vilket blir ett alltför stort ingrepp på ett fartyg som är i originalskick.

Renoveringsarbetet är omfattande och uppdelat i sex delar:

- Skrovrenovering. Plåtar bytas, nya plåtar nitas, nytt läns- och avfuktningssystem installeras
- Nytt däck. Hela däckets kommer att läggas om med virke från Värmland och som sågas enligt kvarterssågning. Nåten skall återfå sitt vita originalutseende
- Riggrenovering. Stående och löpande rigg återställs
- Interiör
- Dokumentation
- Löpande underhåll

Allt arbete skall genomföras med hög antikvarisk ambitionsnivå och på ett professionellt sätt. Många åtgärder ställer stora krav på stor yrkesskicklighet med arbete på fartyg med trä och järn och med tackel och tåg. Marinmuseum har bl.a. för detta ändamål anställt en norsk skeppstimmerman, som skall leda arbetena.

Att allt detta kostar, förstår envar. Marinmuseum ansvarar för projektet och har vissa medel avsatta. Men om skissad tidsaxel skall kunna hållas, måste mer medel skjutas till i form av frivilliga privata medel och donationer. Projektet har nyss påbörjats, men redan finns ett antal större företag som stödjer projektet t ex Stena Line, ICA m.fl. En generös donation har lämnats av Ulf G Lindén. Många är de privatpersoner som redan köpt sig en däcksplanka och därmed gett sitt bidrag. Vi får inte glömma de medel, som med iakttagande av stadgar och traditioner, förts över från kvarvarande Skeppsgosseföreningen till Rädda Jarramas-fonden

Marinmusei Vänner har åtagit sig att organisera och förvalta dessa frivilliga medel. Bidrag kan lämnas genom köp av en däcksplanka (fysiskt bidrag) eller genom köp av en talja, ett block eller en koffernagel (symboliskt bidrag) via bankgironumret 5730-2606. Jarramas behöver många generösa bidrag, så att Flottans sist byggda fullriggare kan ge oss kunskap om svunna tider och att vi får behålla henne som en av juvelerna i vårt gemensamma kulturarv. Fartyget blir åter en mötesplats, som även i framtiden förgyller Karlskronas siluett.

Rolf Edwardson

Foto: Marinmuseum arkiv

En berättelse om "Det rörliga"

Från vår medlem Arnold Rudenstig i Läckeby har vi fått följande berättelse om tjänsten vid "Det rörliga". Arnold kom i krigstjänst 1941 och blev underofficer vid KA 2 och det rörliga 1948. Året efter överflyttades han till KA 1 och omskolade sig senare till telemästare.

Min första tjänstgöring var som pjäschef vid ett 15,2 cm batteri förlagt på Oscarsvärn.

Första uppgiften var att gå i ställning på Sternös högsta topp. För detta ändamål borrade vi in en mängd järnklammer i bergssidan. Det tog en veckas tid. Pjäsen måste vara omlagd för skjutning och därför måste vi köra upp på bergets topp och vända. Berget var platt och halt, så efter vändningen började den omlagda pjäsen att glida bakåt. Jag beordrade soldaterna vid bromsspetten att hoppa undan. Motorföraren stod med ena foten på bromspedalen och den andra på fotsteget beredd att hoppa. Det fanns en liten jordkoka och där stannade pjäsen och så bar det av till pjäsplatsen igen. Stupet efter bergssidan var cirka 50 meter.

Vi hade nu att hissa upp den omlagda pjäsen med taljor och block. Med hjälp av krampor fastborrade i bergssidan tog det en veckas tid. Själva skjutningen och resultatet av denna har jag inget minne av.

Min son Stefan och jag var på platsen för några år sedan. Det enda, som fanns kvar, var en bunker för ammunition. Även vägen upp var svår att spåra.

Varje höst sköt vid med 15,2 cm batteri från skånska ostkusten. Vid dessa tillfällen utgick varje morgon varning till all sjöfart. Skjutriktningen angavs i avstånd och bäring från Ravlunda kyrka.

Efter skjutningarna transporterades batteriet landsvägen hem till Karlskrona och Oscarsvärn. Hemkomsten planerades, så att vi som studerade, kunde ta tåget till Uppsala och Försvarets Läroverk, men en gång kom vi för sent för att hinna. Jag blev kommenderad som dagbefäl på Oscarsvärn. När jag gått natttronden och skulle lägga mig, smäll ett skott nere i vaktlokalen. Jag skyndade dit och kunde konstatera, att det låg en man, som

skjutit sig och i dörrens ruta, som var armerad, syntes ett litet hål. Hela vakten stod paralyserade. Jag tog telefonen och ringde ambulansen, men fick inget svar. Jag sprang då ut på vägen och vinkade in en bil och bad föraren, att han skulle köra till Karlskrona Lasarett, men han var rädd om klädseln i bilen. Jag hade virat in den skadade i en filt och erbjöd mig betala eventuell skada. På lasarettet tog man hand om den skadade omedelbart, men vänstra lungan måste tas bort. När han så småningom kom tillbaka fick han "buren" för händelsen.

Kapten Svartengren, som var batterichef tystade ner händelsen. Min svåger, som satt på kompaniexpeditionen, visste inget.

Nästa dag kom kapten Svartengren och bad mig följa med till hospitalet i Växjö. Han log! Det var en värnpliktig, som skulle läggas in. Föraren och sjukvårdaren satt framme i ambulansen och jag och "den sjuke" satt där bak och samtalade hela tiden.

När vi kom fram kom föreståndarinnan och öppnade för os. Hon hade lång svart klänning, en stor nyckelknippa och en svart huvudbonad med ett vitt brätte. I varje korridor, som hon låste upp, tittade 4-5 skalliga fram och när vi närmade oss, försvann de.

Dagen efter fick vi en stor bil för att ta oss till Uppsala. Bilen krånglade. Jag själv och Sven Ekström satt vid ratten. I Norrköpingstrakten tog vi oss in på ett militärt förband i hopp om förläggning. Vi försökte med sjukhuset, men tjänstgörande sjuksköterska förklarade, att hon inte fick lägga in friska personer. Eftersom vi inte hade några tält, meddelade jag syster, att vi skulle lägga oss utanför i de kläder vi hade. Jag gick min väg, men hon ropade mig tillbaka och vi utspisades, innan vi somnade i våra sjuksängar.

Dagen efter fortsatte vi till Uppsala och där kolliderade jag med en spårvagn, som inte lyckades stanna för rött ljus.

På kvällen fick jag kontakt med en person från förbandets verkstad och han lovade fixa saken dagen efter. Men följande morgon lät det annorlunda. Det fordrades arbetsorder från hemförbandet, beräknad arbetskostnad och godkännande från KA 2. Mycket byråkrati för en så liten skada, en enkel buckla i plåten.

Nåväl, studierna i Uppsala startade och visst var Uppsala en fin stad!

Arnold Rudenstig

15,2 cm pjäs m 37 B. Här grupperad på Rosenholm

RÖRLIGA BLADET

Nr 1 - 2007

MUSEIFÖRENINGEN FÖR
RÖRLIGT KUSTARTILLERI

Vår adress

KA 2 Museiföreningen för Rörligt Kustartilleri
Marinbasen
Box 527
371 23 KARLSKRONA

Adressändringar

Vid adressändring glöm inte att vi behöver den för att nå Dig med Rörliga Bladet m m

Redaktör

Sigvard Bengtsson

Att vara medlem

Vill Du bli medlem eller veta om vår förening, ring Sigvard Bengtsson tel 0455/33 60 20 eller Hans Willebrand tel 0480/ 33056

Medlemsavgifter

Vi har mycket humana medlemsavgifter:

- Årsavgift 20:-
- Ständig medlem 200:-

Vi uppskattar om Du hjälper föreningen med Ditt medlemskap, men behöver all ekonomisk hjälp och tackar i förhand för eventuell gåva

För att vi skall veta vem som betalt in pengar vill vi att Du meddelar namn och adress

Hans Willebrand tfn 0480 / 33056 eller
Sigvard Bengtsson tfn 0455 / 33 60 20

Inbetalning av medlemsavgifter

Föreningen har öppnat ett bankkonto där medlemsavgifter samt eventuella gåvor kan sättas in.

Clearingnr = 1160 (Handelsbanken)

Kontonummer = 152 252 088

Adress: KA 2 Museiförening för Rörligt Kustartilleri

c/o Hans Willebrand

Gräsgårde 4327

338 96 Ljungbyholm

Innehåll

- Svenskt rörligt kustartilleri del 4

av: Sten Munck af Rosenschöld

Gåvor

Vi uppskattar om Du hjälper föreningen med Ditt medlemskap, men behöver all ekonomisk hjälp och tackar i förhand för eventuell gåva

Meddelande

Kamratträffarna på Militärhemmet i Karlskrona fortsätter under 2007 med följande dagar, som är första tisdagen i varje månad:

3 april, 8 maj, 5 juni, hoppas över juli månad och fortsätter med 7 augusti, 4 september, 2 oktober, 6 november, och 4 december

Väl mött till kamratlig samvaro

Bild: Radioterrängbil 938

KA 2 Museum för Rörligt Kustartilleri

kommer att ha öppet från tisdagen den 15 maj till den torsdagen den 13 september 2007

Öppettider:

Tisdagar o Torsdagar Kl 0930 – 1430

Under tiden 7 juli – 18 augusti

Öppet även Lördagar Kl 1000 - 1430

KA 2 Museiförening för Rörligt Kustartilleri har fått tillåtelse av författaren Sten Munck af Rosenschöld och av Svenskt Militärhistoriskt Bibliotek att som följetong få återge boken *Svenskt rörligt kustartilleri i Rörliga Bladet*.

Del 4

”Skjut, men gör det bra!”

7. kustartilleribatteriet hade sin mobiliseringsplats i Bunge på norra Gotland. Utgångsgrupperingen var dock inom Östergarnsgruppens område på Östergarnslandet. Kontakten och samverkan med arméförband blev därför omfattande.

Kustartilleriet markerade under en tid sin egenart genom att bland annat ha ett annat lägesangivningssystem än arméförbanden. Kustartilleriet använde RAK-systemet och arméförbanden UTM-systemet för lägesangivning. Detta medförde svårigheter för arméförbandens eldledningsgrupper och för kustartilleriförbandens eldledningspatruller när de skulle skjuta med annat förband än med det egna. Under ett studiebesök vid 7. Kustartilleribatteriet förevisades de dubbla mätplanen på sammanställningsplatsen, och förklarades meridiankonvergensen mellan RAK- och UTM-systemen. Därefter fungerade målangivning och eldsignalering på ett bra sätt.

Kustartilleribatteriets trosspluton var stor med hög kompetens inom flera områden. Många mindre arméförband hänvisades därför dit, framför allt vad avsåg reparationer. Under övningar var koktrossens mat riklig och av god kvalitet. Värnförbandens mathållning höll inte sam-

ma höga standard, vilket medförde att kustartilleribatteriets mätstationer ofta samverkade med närliggande värnförband, inte bara vad avsåg markförsvaret utan även livsmedelsförsörjning. Livsmedel byttes mot finkalibrig ammunition, vilket arméförbanden hade gott om.

Flera skickliga befäl utbildade vid KA 2 var krigsplacerade vid 7. kustartilleribatteriet. De befäl ur KA 3 som omskolats från

befattningar vid fasta förband till motsvarande befattningar vid rörliga förband fi ek insikt i att det krävs en mer omfattande planering och framförhållning vid den rörliga tjänsten. Befälen nalkades sina uppgifter förutsettningsslöst och med stor entusiasm. Resultatet blev bra. Ett flertal krigsförbandsövningar genomfördes, bland annat 1963, 1969, 1974 och 1983. Personal som avsågs för 7. kustartilleribatteriet grundutbildades vid KA 2 och genomförde slutövning vid KA 3 för att sedan krigsplaceras vid 7. kustartilleribatteriet. 1967 genomfördes grundutbildning vid KA 3 för att täcka 7. kustartilleribatteriets behov. När batteriet hade erhållit den nya eldlednings Arte 719 genomfördes en omskolningsövning. Batteriet grupperades på Bungenäs. När första skjutningen mot rörligt mål skulle genomföras ankrade ett östtyskt sjömättningsfartyg vid vänstra skjutgränsen på territorialhavsgränsen.

Stabschefen vid kustartilleriförsvarestaben tillfrågades huruvida den planerade skjutningen skulle genomföras eller ej. Beslutet blev: "Skjut, men gör det bra!" Första serien genomfördes med rättliggande eld. Därefter avvaktades tills sjömättningsfartyget avlägsnat sig.

Under en marschövning i mörker 1967 inträffade en händelse som upplevdes som en bagatell av de direkt inblandade vid 7. kustartilleribatteriet, men som kom att väcka stor uppmärksamhet. Efter en rast på en vägslinga i Bunge, intill vägen mellan Visby och Färösund, skulle fordonskolonnerna köra ut på huvudleden och avsluta marschen på Bungenäs. Motorcykelordonnanserna

utnyttjades i vanlig ordning som poster för att stoppa civil trafik, vilket var tillåtet på den tiden. Dåvarande kommunikationsminister Olof Palme med statsminister Tage Erlander och dennes hustru som passagerare stoppades av posten som var utsatt för att stoppa trafiken från Visby. Ministern ville inte låta sig hejdas på grund av brådska för att hinna med sista Fåröfärjan för dagen. Posten vid kolonnernas utfart på huvudleden lyckades dock med sin motorcykel blockera vägen för ministern, då den första kolonnen redan hade påbörjat sin utfart på huvudleden. Ministern krävde att få passera, men posten löste sin uppgift: att stoppa trafiken. Ministern krävde då att få tala med ett befäl. Närmast tillgängliga befäl råkade bli en värnpliktig sergeant, fordonschef och tekniker i eldledningsplutonen. Ministern och hans sällskap kom så småningom till Fåröfärjan, men för sent. Efter ett ilsket telefonsamtal till kustartilleriförsvarschefen ordnades en extra färja.

På morgonen dagen därpå ringde en reporter från *Dagens Nyheter* och önskade intervju i händelsen inblandad personal. Under dagen hörde flera tidningar och televisionen av sig och ville ha intervjuer. Kustartilleriförsvarschefen hade då tagit över ärendet.

Kort tid efter händelsen ändrades bestämmelserna för utfart på huvudled, så att varje fordon i kolonnen måste stanna och vid behov lämna företräde för civil trafik.

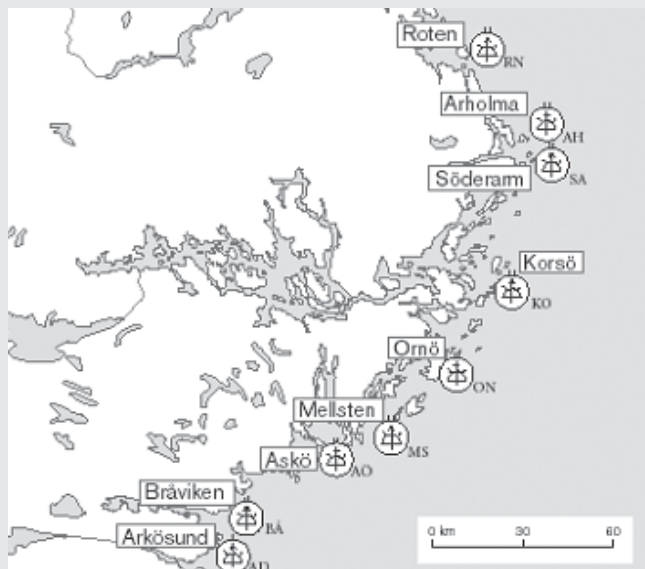
De befäl och värnpliktiga som har haft förmånen att tjänstgöra vid rörliga kustartilleriförband kan minnas en händelserik tid då behovet av indirekt eld vid bland annat markstrid ansågs viktig och därför samövades i stor omfattning. 7. kustartilleribatteriet och de fasta kustartilleribatterierna med stor eldkraft och räckvidd hade stor betydelse vid markstridens planering på Gotland.

Kustartilleriets fasta krigsorganisation för sjömålsartilleriförband på 1970-talet

Endast artilleriförband med sjömålsuppgift som förstahandsuppgift har förtecknats. I spärrförbanden ingick härutöver artilleriförband med luftförsvarsuppgift, vilka även kunde insättas mot sjömål, samt lätta robotbatterier och fasta minspärrtroppar med mera.

I slutet av 1960-talet påbörjades utbyggnaden av trettio 7,5 cm kustartilleribatterier m/57, vilka successivt avlöste ett eller flera äldre lätta batterier. Antalet angivna lätta batterier är därför endast ungefärligt. Kustartilleriförsvaren hade taktisk ledningsuppgift endast för förband som var grupperade inom eget område.

Angivna förband som var grupperade utanför kustartilleriförsvarens område förvaltades av dessa och leddes av annan taktisk chef.

Norrlands kustartilleriförsvaret (NK)

Spärrbataljon Luleå (LU)
Ett tungt batteri (15,2 cm)
Ett lätt batteri

Spärrbataljon Holmsund (HO)
Ett tungt batteri (15,2 cm)
Ett lätt batteri

Spärrbataljon Hemsö (HÖ)
Ett tungt batteri (15,2 cm)
Två lätta batterier

Spärrbataljon Sundsvall (SL)
Ett tungt batteri (15,2 cm)
Tre lätta batterier

Spärrbataljon Gävle (GE)
Ett tungt batteri (15,2 cm)
Två lätta batterier

Stockholms kustartilleriförsvaret (SK)

Spärrbataljon Roten (RN)
Ett tungt batteri (15,2 cm)
Tre lätta batterier

1. kustartilleribrigaden (KAB 1)
Spärrbataljon Arholma (AH)
Ett tungt batteri (10,5 cm)
Ett lätt batteri

Spärrbataljon Söderarm (SA)
Två tunga batterier (15,2 och 12 cm)
Två lätta batterier

2. kustartilleribrigaden (KAB 2)

Spärrbataljon Korsö (KO)
Ett tungt batteri (15,2 cm)
Två lätta batterier

3. kustartilleribrigaden (KAB 3)

Spärrbataljon Ornö (ON)
Ett tungt batteri (10,5 cm)
Tre lätta batterier

Spärrbataljon Mellsten (MS)
Två tunga batterier (15,2 och 10,5 cm)
Fyra lätta batterier

Spärrbataljon Askö (AÖ)
Ett tungt batteri (15,2 cm)
Två lätta batterier

Utanför Stockholms kustartilleriförsvars område:
Spärrbataljon Bråviken (BÅ)
Två lätta batterier

Spärrkompani Arkösund (AD)
Ett lätt batteri

Gotlands kustartilleriförsvar (GK)

Spärrbataljon Trelge (TG)
Ett tungt batteri (15,2 cm)
Ett lätt batteri

Spärrbataljon Bungenäs (BN)
Ett tungt batteri (15,2 cm)
Ett lätt batteri

Spärrbataljon Slite (SE)
Ett tungt batteri (12 cm)
Två lätta batterier

Spärrkompani Ljugarn (LN)
Ett lätt batteri

Blekinge kustartilleriförsvar (BK)**4. kustartilleribrigaden (KAB 4)**

Spärrbataljon Torhamn (TH)
Ett tungt batteri (15,2 cm)
Två lätta artilleritroppar

Spärrbataljon Kungsholmen (KH)
Ett tungt batteri (15,2 cm)
Ett lätt batteri

11. kustartillerigruppen

Spärrbataljon Karlshamn (KM)
Tre lätta batterier

Utanför Blekinge kustartilleriförsvars område:
Spärrkompani Simrishamn (SI)
Ett lätt batteri

Spärrbataljon Ystad (YD)
Ett tungt batteri (12 cm)
Ett lätt batteri

Spärrbataljon Trelleborg (TE)
Ett tungt batteri (15,2 cm)
Ett lätt batteri

Spärrkompani Malmö (MÖ)
Ett lätt batteri

Spärrbataljon Helsingborg (HB)
Ett tungt batteri (15,2 cm)

Göteborgs kustartilleriförsvar (GbK)**5. kustartilleribrigaden (KAB 5)**

Spärrkompani Donsö (DÖ)
Ett lätt batteri
Spärrbataljon Göteborg (GG)
Ett tungt batteri (15,2 cm)
Två lätta batterier

Spärrbataljon Björkö (BJ)
Ett tungt batteri (15,2 cm)
Två lätta batterier

Spärrbataljon Marstrand (MD)
Fyra lätta batterier

12. kustartillerigruppen

Spärrbataljon Lysekil (LK)
Ett lätt batteri

Perioden 1969–1987

Det kalla kriget fortsatte och USA placerade ut medeldistansrobotar i Europa. Teknikutvecklingen gick snabbt, främst inom medgav även konventionella stridskrafter en taktikutveckling som tidigare inte hade varit möjlig

Studier och beslut

Fram till 1970 kunde ett rörligt tungt kustartilleribatteri endast i begränsad omfattning upprätthålla en taktisk rörlighet inom grupperingsområdet. Efter insats, eller då batteriet utsattes för bekämpning, planerades batteriet att omgruppera till en eller två förberedda växelbatteriplatser. Orsaken till den begränsade taktiska rörligheten var i huvudsak teknisk. Pjäserna var tunga och grupperades med fordon och med hjälp av omfattande manuella insatser. De var inte avpassade för ett taktiskt rörligt uppträdande. Sambandssystemen var enkla och uppbyggda med fälttelefonlinjer.

Mätstationerna hade lång grupperingstid och begränsad drift säkerhet. Fältnätning var en omständlig process och byggde på manuella räknerutiner där räknetabeller utnyttjades. Alla enheter i kustartilleribatterierna hade således lång grupperingstid.

Rb 08 på sin avskjutningsramp. Roboten startades med krutgasraketer som fälldes när de brunnit ut. Därefter drevs roboten av sin turbojetmotor. Roboten var målsökande och hade stor sprängverkan i målet

Införandet av datoriserade eldledningsutrustningar på 1970-talet medgav en taktikutveckling som innebar att ökad taktisk rörlighet kunde planeras för kustartilleribatterierna. Det var dock inte förrän med införandet av 12/80-systemet som förbanden blev anpassade till den moderna hotbild som kunde skönjas redan i början av 1970-talet.

Chefen för marinen begärde 1969 att överbefälhavaren skulle redovisa sin preliminära operativa målsättning främst avseende alternativa grupperingsområden och uppgifter i stort för rörliga kustartilleribataljoner att ligga till grund för marinchefens handlingslinje vid val av ersättningsalternativ för då befintliga kustartilleribataljoner och kustartilleribatterier.

Olika beväpningsalternativ för A 32 Lansen. Under vingarna syns sjömålsrobot 04. Denna svenskutvecklade robot hade en målsökare som kunde ställas in för enkeltmål eller gruppsmål. Roboten anskaffades i ett stort antal och hade stor effekt i målet.

Begärd målsättning presenterades av överbefälhavaren i maj 1969, varpå chefen för marinen uppdrog åt sjömålsutredningen (SUR/S 4) att utreda ersättning av det tunga rörliga kustartilleriet. Marinchefens uppdrag 1969 till SUR/S 4 var att "utarbete förslag till omsättning av det tunga rörliga kustartilleribatterierna. Studien skall genomföras förutsättningslöst."

SUR/S 4 inleddes med en mycket bred ansats som omfattade artilleri av olika slag, raketartilleri och robot.

Raketartillerisystemen avfärdades redan på ett tidigt stadium på grund av lång utvecklingstid och höga utvecklingskostnader. Olika artilleri- och robotlösningar diskuterades. Flera utländska robotsystem studerades, bland annat Pingvin (Norge), Harpoon (USA) och en modifiering av Robot 08 (Sverige). Pingvin-roboten avfördes ur diskussionen på grund av sin korta räckvidd. Av då kända robotsystem var en nykonstruerad SAAB Robot 11 det enda realistiska alternativet.

Studiegruppen gjorde kostnads- och effektanalyser och stridsekonomiska jämförelser mellan robot- och artillerilösningar och konstaterade följande:

- Robot är bättre på långa skjutavstånd.
 - Robot kan inte ges markmålsuppgift.
 - Artilleri krävs vid lösande av neutralitetsuppgifter liksom vid insatser under fred och kris.
 - Artilleriet har dubbel livslängd i förhållande till robot.
 - Anskaffning av en ny kustrobot förutsatte på grund av de höga kostnaderna samanskaffning med flygvapnet och flottan.
- Studiegruppen föreslog därför artillerilösningen.

När det gäller val av kaliber diskuterades från början framför allt kylningsproblematiken. Bofors hade funnit att man kunde konstruera ett 12 cm eldrör med tjocka väggar som tog upp värmen och där vattenkylning inte behövdes genom att använda ett 15,2 cm eldrör som endast borrades upp för 12 cm kaliber, varför man slutligen föreslog 12 cm kaliber av följande skäl:

- Den gav högre utgångshastighet än 15,2 cm.

- Det fanns utvecklad ammunition till 12/70 (det nya fasta 12 cm systemet som var under anskaffning) och således möjlighet till utbytbarhet av ammunition.
- En fördel var att ammunitionsvikten var lägre än den för 15,2 cm.
- Man fick 12 cm som enhetskaliber och den var också något billigare än 15,2 cm.
- Det fanns möjlighet att i sambruk med armén utnyttja den då under konstruktion varande 15,2 cm fälthaubitsens då under konstruktion varande 15,2 lavett.
- Hög utgångshastighet och hög eldhastighet var till fördel vid utnyttjande av långräckviddig ammunition.

SUR/S 4:s slutrapport inlämnades till chefen för marinen den 1 april 1974. Arbetsgruppen föreslog anskaffning av ett 12 cm artillerisystem.

Den 14 oktober 1974 utfärdade chefen för marinen nya direktiv till studiegruppen att studera en robot med längre räckvidd, SAAB Delfin 2 och artillerisystem med ammunition för extremt lång räckvidd enligt PROBOS-teorierna. (PROBOS = Program for Ballistic of Shell.) Arbetsgruppen fick endast tre månader på sig att genomföra denna utredning. Man utnyttjade ungefär samma metodik som tidigare och fann att kostnads- och effektrelationerna visade att artilleriet hade bättre eller med roboten likvärdiga resultat. Den kompletterande utredningen visade att artillerisystemet även i varierande hotbilder är det för ställda uppgifter bästa vapensystemet. Det är prestandamässigt, tekniskt och ekonomiskt väl definierat och säkert. Gruppen pekade på att livstiden för ett artillerisystem var vida längre, cirka 20 år, medan den var betydligt kortare för robotsystemet.

Studiegruppen föreslog att chefen för marinen snarast skulle fatta beslut om anskaffning av ett rörligt 12 cm artillerisystem enligt "Slutrapport KARIN" (KARIN = Kustartilleriets Rörliga Invasionsförsvaret) som ersättning för kustartilleriets nuvarande tunga rörliga artilleri och att möjligheterna att på sikt utveckla en gemensam sjömålsrobot skulle utredas vidare.

Arbetet med KARIN påbörjas

Chefen för marinen godtog förslaget och behovet av ersättning av de äldre kustartilleribataljonerna med nya artilleriförband inarbetades i underlaget till nästa försvarsbeslut (1977) och Bofors fick i uppdrag att genom Försvarets materielverk utveckla en pjäs.

Hans Majestät Konungen besöker 3. kustartilleri-bataljonen under Försvarsmaktsövning Syd 1989.

Här följer konungen ställningskörning av 12/80-pjäsa. Pjäsen är försedd med slirskydd.

Hur skulle nu de nya kustartilleribataljonerna, som skulle innehålla kustartilleribatterier med pjäser av 12 cm kaliber, se ut? SUR/S 4 uppdrogs ånyo i mars 1976 av chefen för marinen att:

- Utarbete förslag till systemplan för tungt rörligt kustartilleri omfattande en artillerilösning.

Arte 727 med operatörshydda och sensorenhet. I toppen av sensorns mast fanns radarantenn, TV-kamera och laserav-stånds-mätare. Fältmätutrustning är uppställd intill sensorn för inmätning av dess läge

Ny elledning och nya transportfordon

Eldledningen skulle från början i allt väsentligt överensstämma med Arte 724 och Arte 728 (den elldledningsmateriel som hade utvecklats till de nya fasta 12/70-batterierna). En del ändringar var dock nödvändiga med hänsyn till taktiska och tekniska krav. Målsättningen utformades så att radar-mätstationen Arte 727 delades på en sensorenhet och en operatörsenhet. Sensorenheten försågs med en höj- och sänkbar mast, där syftet var att antennen och TV-kameran med lasermätare skulle nå över den låga strand-skogen i Skåne och därmed ge större frihet vid val av skyddad gruppe-ringsplats.

Hösten 1981 hade alla dragterrängfordon i de äldre batterierna bytts ut mot dragterrängfordon 30 och 40 och därmed hade de blivande 12/80-för-banden fått helt nya fordon.

Under 1982 beslutades att 12/80-batterierna skulle organiseras i tre bataljoner med Blekinge kustartilleriförsvaret (BK) som mobiliseringsmyndighet. I januari 1984 ändrades detta så att BK blev mobiliseringsmyndighet för två kustartilleribataljoner och Stockholms kustartilleriförsvaret (SK) mobiliseringsmyndighet för en kustartilleribataljon.

Batteriernas indelning i underenheter skilde sig ifrån det tidigare. Nya begrepp infördes såsom batteriledningspluton i stället för stabspluton och mätpluton i stället för eldledningspluton.

12 cm batterierna

Utveckling och prov av 12/80-pjäsen

Den första prototyppjäsen, KARIN I, levererades för prov vid BK/KA 2 hösten 1977.

KARIN I hade stora likheter med 15,2 cm arméhaubits 77, men hade ett 12 cm eldrör. Genom ett intensivt samarbete mellan BK/KA 2, Försvarets materielverk, Bofors och Philips Elektronik AB (PEAB) löstes efter hand de svåraste problemen,

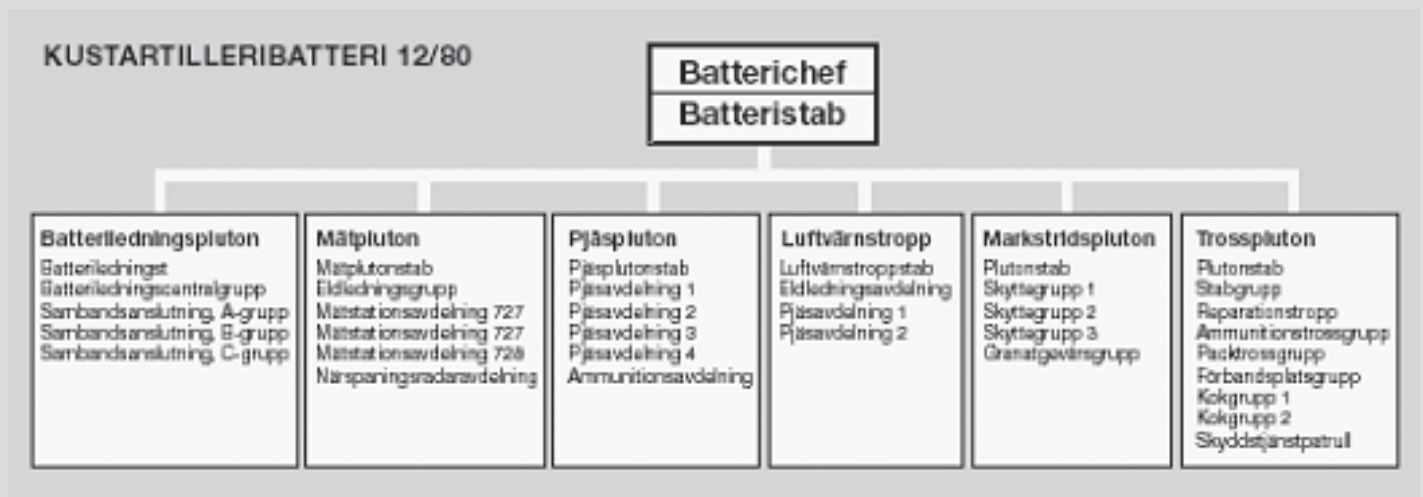
nämligen (1) hur riktningautomatik, siktesfunktioner och pjäsdator skulle integreras och (2) hur laddningsautomatiken och ammunitionshanteringen skulle utformas.

Dessa svåra frågor krävde två prototyppjäser. Den första skrotades senare, medan den andra, det vill säga KARIN II, kunde modifieras så att den nästan liknade de serietillverkade pjäserna och kunde användas som reservpjäs.

Proven med pjäsen var omfattande och krävde ett intensivt engagemang från alla inblandade. Prov genomfördes i Bofors och i Strängnäs, samt i den huvudsakliga krigsanvändningsterrängen i Södra militärområdet. Skjutningar för prov av ammunition, laddnings- och riktningssystem med mera genomfördes i Bofors och på marinens provskjutningsstation i Torhamn. Proven avslutades våren 1979.

De fortsatta proven med pjäsen fram till serieleverans omfattade huvudsakligen pjäsens fortsatta integration i artillerisystemet.

Fortsättning följer i nästa nummer

Till flydda tider återgår....

Vår medlem Douglas Dehlin i Landskrona sände för några år sedan redaktören ett antal bilder från 1940- och 1950-talen, som Kustposten med tacksamhet nu återger.

Jag är övertygad om, att bland medlemmarna finns foto, som flera skulle ha glädje av att återse. Så har Du kort i Dina gömmor, så sänd dem till mig. Jag lovar att återställa dem

Olle Melin

Kortet är taget i början av maj månad 1943 och visar 4. och 5.kompaniets grundutbildningsvärnpliktiga. Kompanichef var kapten Håkan Mohr och ställföreträdare fänrik Roland Bjule.

På bänken sitter från vänster korpral Sehlin, korpral Aho, okänd kadett, fänrik Roland Bjule samt korpralerna Holgersson (tvillingar?). Stående som nummer 5 från vänster i andra raden uppifrån är Karl-Erik Nilsson från Höör, som 1948 blev olympisk mästare i brottning.

Douglas Dehlin själv sitter på knä som nummer 4 från höger.

Lasterrängbil 953 under vintermanöver i Härnösandstrakten 1944.

Batteripersonal, pjäser och fordon uppställda på Oscarsvärn efter hemkomst från vintermanöver 1944.

Pjäsmanskap efter genomgången värnpliktig underbefälsutbildning under tiden oktober 1943 till mars 1944. Utbildningsplatser var Ellenabbsfortet på Aspö, Oscarsvärn och Härnösand. Chef var dåvarande fänriken Benkt Dahlberg

Stående från vänster: Berggren, Oscar Svensson, Jönsson, Gösta Andersson och Åke Danielsson.

Sittande från vänster: Okänd, Axel Jönsson, furir Johansson, Douglas Dehlin och Karlsson.

Eleverna blev vicekorpraler den 1 april 1944 och korpraler den 1 oktober samma år.

Bilderna nedan är tagna i samband med en repetitionsövning under tiden 14 september till 15 oktober 1955.

Årsmöte mitt i vintersnöstormen

*Gunnar Antonsson dekorerades med
KA 2 Kamratförenings förtjänstmedalj*

KA 2 Kamratförenings

71:a årsmöte genomfördes när Kung Bore verkligen kändes av i Karlskrona. Mitt under den värsta snöstormen samlades, trots vädret, ett femtiotal medlemmar i Hantverksföreningens lokaler på Bredgatan i Karlskrona,, där årsmötena de senaste åren gått av stapeln

Under samlingen underhöll KA 2-oktetten med glad musik och oktetten spelade också traditionsenligt i samband med parentationen över sedan föregångna årsmöte bortgångna kamrater. "Ljusa skuggor" av oktetmedlemmen och KA 2-kamraten Lars-Olof Boström och KA 2 marsch följde efter ordförandens minnesord och den tysta minuten.

Årsmötesförhandlingarna leddes snabbt och bestämt av kamratföreningens ordförande Per Engkvist och valen gick i stort i omvalens tecken.

Årsavgiften för 2008 bestämdes som oförändrad, d.v.s. 125 kronor.

Årsmötet avslutades, med att Gunnar Antonsson dekorerades med KA 2 Kamratförenings guldmedalj och Gunnar tillsammans med Sune Bjulemar fick också varsin slips och varsin bukett blommor, som ett tecken på, at dessa båda herrar var med 1936, när föreningen bildades.

Efter årsmötet bjöd klubbmästaren Lars Iger med medhjälpare till bords och den sedvanliga krigarrätten, sillsmörgås, ärter med fläsk samt pannkakor, intogs under livligt samspråkande.

Under kvällen läste tidigare ordföranden Stefan Furenius en dikt skriven av Evy Alphed, en dikt som skrevs i samband med nedläggningen av Gräsvik den 23 oktober 1981.

Den nya styrelsen ser ut enligt följande:

Per Engkvist, ordförande

Kent Alritzson, vice ordförande och sekreterare

Sune Persberg, kassör

Yvonne Wirbrand, vice sekreterare

Göran Göransson, ledamot

Peter Glimvall och Erling Holmberg, suppleanter

och redaktören Olle Melin.

Olle Melin

Foto: Olle Melin

*Föreningens styrelse. Sittande från vänster: Kent Alritzson och Per Engkvist. Stående: Göran Göransson, Yvonne Wirbrand och Sune Persberg
Saknas gör Peter Glimvall och Erling Holmberg*

Kent Alritzson och Per Engkvist, sekreterare respektive ordförande vid årsmötet

Sune Bjulemar och Gunnar Antonsson uppvaktades med gåva och blommor. Båda var med vid föreningens bildande 1936.

Årsmötesdeltagare. Från höger: George Ramström, Stefan och Kerstin Furenius. Bakom dessa syns Birger Werner, Roland Hultgren, Ture Larsson och Gösta Stentorn

KA 2-oktetten underhöll under samlingen

Avskedshyllning till Gräsvik

Marschkängor här trampat i gruset,
medan vi i träden hört suset,
när i kronorna vinden lekt tafatt
och dagen långsamt gått över till natt.

Kommandorop här ekat över hav och land,
såväl pansar som segel syns vid vår strand.
I dag vi hört det sista kommandots röset
och det värker av vemod i våra bröst.

Vid Gräsviks ljuvliga, vackra strand,
har knutits många vänskapsband,
i mässen vi dansat i sommarnatten.
medan månen glittrat i vikens vatten.

Aldrig mer vi nu får en chans,
i mässen med vänner tråda vår dans
och se den vackra naturen här,
som vi lärt oss att hålla kär.

Flaggan, som muntert vajat i vinden
och hälsat oss välkomna vid grinden,
såväl till vardag som till fest,
då Du här på Gräsvik varit gäst.

Den har, då den i morse gick i topp
för sista gången här hissats opp,
med tårskynd blick vi nu alla ser,
den för sista gången här hals ner.

Ungdom tager vid, som kanske förstör
och ej ser med de ögon, som vi gör,
varför måste det till slut bli så
för vårt älskade Gräsvik, vårt KA 2.

Evvy Alphed

Våra sjögående trotjänare

Som Hasslö på Hästövarvet

Hasslö (1)

Denna gången visar Kustposten ytterligare en av Karlskrona skärgårdstrafiks båtar och som varit i kronans tjänst vid olika tillfällen, i det här fallet bland annat under beredskapen och några övningar därefter.

Vi känner henne mest som *Hasslö*, men hon kanske bör få tillägget "1", eftersom *Hasslö 2* fanns på 1960-talet i form av den från Karlskrona Ångslupsbolag inköpta *Imperator*.

Hasslö (1) byggdes i stål 1905 på Ljunggrens verkstad i Kristianstad som nybygge nr 52. Hon var beställd av Ronnebystad för trafik mellan stadens centrum och Karö och fick då av naturliga skäl just namnet *Karö*. Hon var en av de många skärgårdsbåtar i Blekinge som i folkmun kallades galasverandor.

Hon gick i Ronneby skärgård till 1939, då hon såldes till Karlshamn för att året efter säljas till K P Svenssons trafikföretag på Hasslö, där hon sattes i trafik mellan de olika bryggorna på Hasslö och Fisktorget i Karlskrona med namnet *Hasslö*.

Från omkring 1950 var hon mest reservbåt, sedan företaget köpt in den f.d. nöjeskryssaren *Arona*.

År 1968, sedan hon legat upplagd några år, såldes

Som Karö i Ronnebyån

Hasslö till Hästövarvet och byggdes om till nöjesbåt. På 1970-talet ändrades namnet till *Blida*.

Nu lär hon finnas i Stockholm, fortfarande som nöjesbåt och fortfarande med namnet *Blida*.

Lite data

Längd 16,5 meter

Bredd 4,1 meter

Djupgående 1,8 meter

Hon utrustades från början med en Ljunggrens ångmaskin om 72 hästkrafter, vilken 1949 ersattes av en Bolinder Munktell tändkulemotor om 50 hästkrafter. I dag sitter en diesel i båten

Farten var cirka 8 knop.

Olle Melin

Som Blida på Stockholms ström

Lösning korsord 4/2006

Denna gång en har Fru Fortuna gynnat

Yngve Abrahamsson

Bofinksvägen 14
371 45 KARLSKRONA

GRATTIS! Priset blir ett bildhäfte om KA 2
förläggingsplatser.

Korsord 1/2007

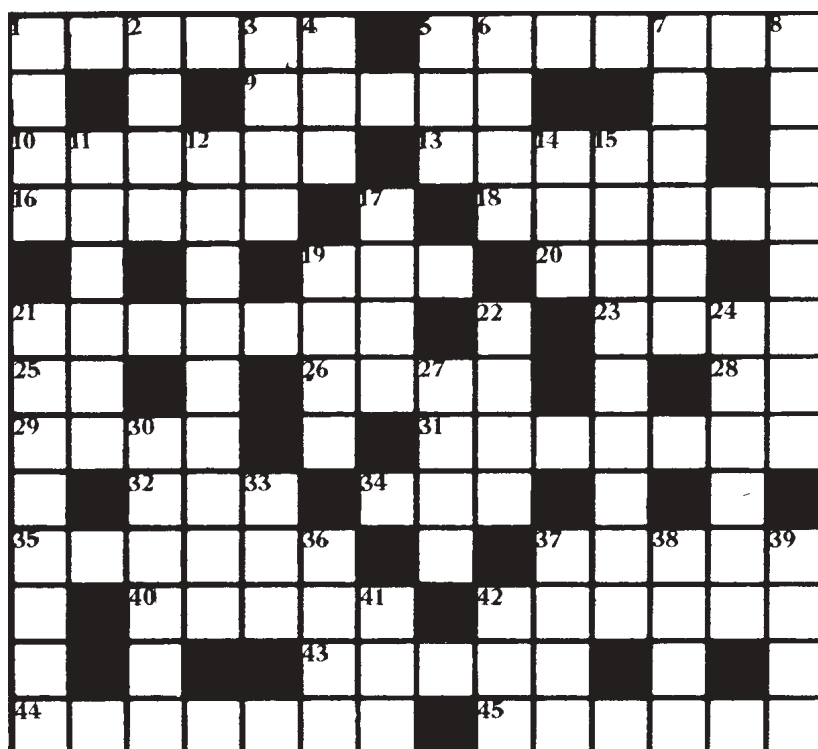
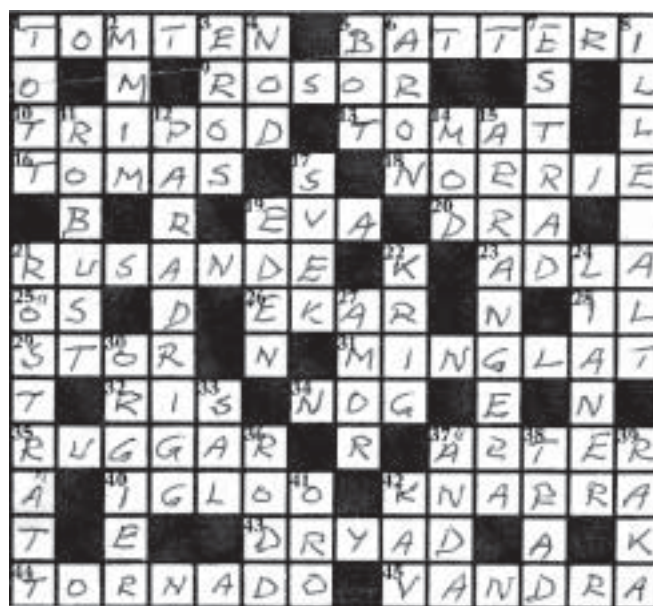
har som vanligt tillverkats av Gustav Karlsson.

Lösningen insänds till: Redaktören Kustposten Författarevägen 9 371 63 LYCKEBY

Senast den 15 maj 2007 vill vi ha Din lösning.

Vågräta ord.

1. Julkoling.
- 5.

Lodräta ord.

1. Kanske en greve.
2. 2999; i Roma och här.

Upprop

KA 2 Museum för Rörligt kustartilleri har mycket materiel, men saknar en mycket viktig detalj, nämligen den till gamla S-platsen tillhörande VINDSKIVAN. Med denna beräknades vindens komponenter längs och tvärs skjutriktningen.

Har Du en sådan vindskiva är museet tacksam, om Du hör av Dig. Ordförande i Museiföreningen Sigvard Bengtsson når Du på telefon 0455-336020.

Ännu ett Upprop

KA 2 Museiförening för Rörligt Kustartilleri träffas en gång i månaden. Vi har trevligt tillsammans, där vi sitter och pratar på Militärhemmet över en kopp kaffe.

Dock skulle vi önska, att ännu flera kom till våra möten. Kanske är det så, att Du tolkar "Det rörliga" lite för snävt. Naturligtvis är Du välkommen, även om Dina kontakter med "Det rörliga" var begränsade. Kanske har Du varit med som luftvärnare, signalist, sjukvårdare, mekaniker, kock, målbogserare eller agoskolagare. Säkert har Du något minne från forna dar och säkert kommer Du att trivas i det fina gäng, som träffas FÖRSTA TISDAGEN i varje månad kl 0930 på Militärhemmet

VÄLKOMMEN!

VÅRUTFLYKT

Vårens utflykt går till Kosta Skjutfält den 23 maj.

Avresa med buss kl. 0800 från Örlogshamnen.

Kaffe vid ankomst Kosta cirka 0930.

Information av lägerchefen, före detta KA 2-aren Mikael Carlsson, om verksamheten på skjutfältet, och om tiden och vädret medger en rundresa på fältet.

Lunch i lägerrestaurangen cirka kl. 1200.

Efter lunchen reser vi in till Kosta samhälle, där möjlighet ges att fynda bland det stora utbud av glas och kläder och andra artiklar, som Kosta numera erbjuder.

Åter i Karlskrona cirka 1630.

Pris 100 kronor och anmälan om deltagande skall vara föreningen tillhanda **senast den 14 maj** till Yvonne Wirbrand tel. 0455-86622 eller med e-post till yvonne.wirbrand@mil.se

Födelsedagar m.m.

Vi gratulerar

85 år

Ingemar Tegebjer	Katrineholm	22/4
Bo Larsson	Nynäshamn	21/5
Lennart Sölvinger	Helsingborg	25/5
Olle Holtne	Alvesta	27/5
Aina Persson	Nättraby	5/6
Bo Göransson	Sölvesborg	18/6
Ingvar Fransson	Emmaboda	19/6
Lars Arweström	Löddeköpinge	20/6

80 år

Stig G A Nilsson	Karlskrona	30/5
Kurt Karlsson	Karlskrona	19/6

75 år

Bernt Wahlström	Karlskrona	7/5
Sigvard Bengtsson	Rödeby	29/6

70 år

Rolf Svedberg	Lyckeby	17/4
Tore Andersson	Olofström	29/4
Birgit Freij	Karlskrona	17/5
Anders Berlin	Fårösund	5/6

65 år

Bengt-Göran Lexhagen	Karlskrona	5/6
----------------------	------------	-----

60 år

Jan Söderbom	Lyckeby	7/5
Tom Bergström	Karlskrona	2/6
Glenn Linder	Stockholm	23/6

50 år

Sven Eneroth	Lund	3/5
Lars Ågren	Karlskrona	5/5
Johan Losman	Göteborg	25/6

45 år

Örjan Pettersson	Halltorp	3/4
Per Jenvald	Karlskrona	10/5

40 år

Patrik Svärd	Landskrona	26/5
--------------	------------	------

35 år

Jörgen Nilsson	Solna	6/4
----------------	-------	-----

Kamrater som avlidit

Konrad Thelander	Landskrona	30/5 2006
Anders Hjertsson	Karlskrona	9/12 2006
Stig Persson	Sturkö	12/12 2006
Lennart Lindecrantz	Karlskrona	19/12 2006
Nils-Erik Nyström	Karlskrona	26/12 2006
Kenneth Kangestam	Karlskrona	28/12 2006
Ulf Olzon	Karlskrona	2/1 2007

Nya medlemmar

Vi hälsar Stefan Håkansson, Rödeby,
Karl Mauritzon, Sollentuna,
Märta Åkesson, Karlskrona
välkomna som nya medlemmar.

Vem var furiren i nummer 4

Under "Till flydda tider...", sidan 24 ställdes frågan, "Vem är furiren?" Nu vet vi svaret. Vederbörande, sedermera kaptenen Arne Larsson har via Nils-Bertil Persson meddelat, att det är han som syns på bilden.

Tack för svaret!

Red

**Observera ändra Sune Persbergs gatuadress till:
Bastionsgatan 21
371 32 KARLSKRONA**

Marinens Hemvärnsmusikkår går högvakt

Marinens Hemvärnsmusikkår har åter fått förtroendet att spela i samband med högvakten i Stockholm den 19 och 20 maj. Repetitionerna startade den 8 januari och kommer att intensifieras när det är möjligt att börja med utomhusövningarna.

Musikkåren har tidigare gått högvakt åren 1985, 1987, 1989, 1991, 1994 och 2005.

Liksom vid högvakten 2005 kommer musikkåren att gå tillsammans med hemvärnsförband ur Kalmar-Kronobergsgruppen med inslag från Blekinge.

Olle Melin

Foto: John Sigurdson

Första repkvällen för årets högvakt. Trombonisterna Anders Karlsson och Denny Dowert

Eufonisten Calle Lindström

Musikkåren vid högvaktstjänst 2005. Foto Henrik Johansson.